

Naam student: Marina Vosjan
Studentnummer: S1061477
Datum: 6 juni 2013
Module: Praktijk gericht onderzoek
 ENSO-CPGO.XX.11
Cohort: OZGV2012-01
Docent: Hannie Fokkens

“Welke voorwaarden hebben de leerlingen van SBO de Brug te Zwolle nodig om te komen tot het zelfstandig oplossen van de probleemsituaties op het plein?”

Inhoudsopgave

Samenvatting	4
Hoofdstuk 1: Inleiding	5
1.1. Contextanalyse	5
1.2. De probleemsituaties	5
1.3. De doelstelling	6
1.4. De onderzoeksvragen met bijbehorende deelvragen	6
Hoofdstuk 2: Theoretisch kader	7
2.1. Definitie	7
2.2. De rol van interventies	8
2.3. Het aanleren van gedrag	8
2.4. Verschillen tussen jongens en meisjes	8
2.4.1. Specifieke begeleiding bij meisjes	9
2.4.2. Specifieke begeleiding bij jongens	9
2.5. De invloed van het schoolplein	9
2.6. Het spel	10
2.7. De natuur	10
2.8. Ruzie, goed of fout?	10
2.9. Peer mediation	11
2.10. Samenvatting	11
Hoofdstuk 3: Opzet van het onderzoek	13
3.1. Populatie	13
3.2. Onderzoeksstrategie	13
3.3. Methoden van dataverzameling	13
3.4. Instrumenten	14
3.5. Communicatie	14
3.6. Validiteit	14
Hoofdstuk 4: Resultaten	16
4.1. Hoe is de situatie omtrent probleemsituaties op dit ogenblik volgens SBO de Brug te Zwolle?	16
4.1.1. Wat is de aanleiding van de probleemsituaties?	17
4.1.2. Welke leerlingen zijn bij de probleemsituaties betrokken?	18
4.1.3. Tijdens welke situaties doet zich probleemgedrag voor?	18
4.2. Hoe worden probleemsituaties op dit ogenblik opgelost volgens SBO de Brug te Zwolle?	19
4.2.1. Wat is de rol van de leerlingen bij het oplossen van probleemsituaties op het plein?	19
4.2.2. Wat is de rol van de pleinwacht bij het oplossen van probleemsituaties op het plein?	20
4.2.3. Wat is de rol van de omgeving bij het oplossen van probleemsituaties op het plein?	22
4.3. Wat is er volgens SBO de Brug te Zwolle nodig om probleemsituaties op het plein op te lossen?	23
4.3.1. Wat hebben de leerlingen nodig om probleemsituaties op het plein op te lossen?	23
4.3.2. Wat heeft de pleinwacht nodig om leerlingen te begeleiden bij het oplossen van probleemsituaties op het plein?	24
4.3.3. Wat heeft de omgeving nodig om leerlingen te helpen bij het oplossen van probleemsituaties op het plein?	24
Hoofdstuk 5: Conclusies en discussie	25
5.1. Conclusies	25
5.2. Discussie	25

5.3. Aanbevelingen	26
Literatuurlijst	27
Bijlagen	29
Bijlage 1: Stappenplan PAD	30
Bijlage 2: Pleinregels	31
Bijlage 3: enquête voor de pleinwacht	34
Bijlage 4: enquête voor leerlingen die actief betrokken zijn bij probleemsituaties	36
Bijlage 5: enquête voor leerlingen die passief betrokken zijn bij probleemsituaties	38
Bijlage 6: enquête voor leerlingen die een probleemsituatie	39
Bijlage 7: observatieformulier	40

Samenvatting

In dit onderzoek wordt antwoord gegeven op de vraagstelling: *“Welke voorwaarden hebben de leerlingen van SBO de Brug te Zwolle nodig om te komen tot het zelfstandig oplossen van de probleemsituaties op het plein?”*. Een probleemsituatie wordt gedefinieerd als een situatie waarin het niet lukt om je aan te passen aan de situatie. Je kan jezelf op deze manier niet zelfstandig redden en hierdoor raak je in de problemen.

Probleemsituaties zijn volgens SBO de Brug situaties waarbij leerlingen in een moeilijke situatie terecht komen, omdat leerlingen de grenzen van een ander niet accepteren.

Om antwoord te krijgen op deze vraagstelling zijn er observaties tijdens de pauzes afgenomen. Alle pleinwachten zijn ondervraagd door middel van een enquête. Ook zijn een derde van de leerlingen van groep 4 tot en met 8 uitgenodigd om een enquête te beantwoorden. Er is hierbij onderscheid gemaakt tussen leerlingen die actief betrokken zijn bij een probleemsituatie, leerlingen die tijdens een probleemsituatie toekijken en leerlingen die een probleemsituatie weten te voorkomen of deze goed op weten te lossen.

Uit de enquêtes en observaties is gebleken dat leerlingen handvatten willen krijgen om probleemsituaties op te lossen. Ook willen de leerlingen en de pleinwachten meer speeltoestellen en speelmateriaal, meer pleinwacht op het plein en schoolbreed dezelfde afspraken waardoor er door de pleinwacht hetzelfde gehandeld kan worden.

De pleinwacht ervaart een handelingsverlegenheid als er tijdens een probleemsituatie fysiek ingegrepen moet worden.

Ter discussie wordt gesteld of ervoor gezorgd moet worden dat de leerlingen een probleemsituatie zelfstandig op kunnen lossen, of dat de probleemsituaties voorkomen moeten worden.

.

Hoofdstuk 1: Inleiding

In dit hoofdstuk staat de aangetroffen situatie op speciaal basisonderwijs (SBO) de Brug te Zwolle beschreven en de contextanalyse. Hiernaast zijn de doelstelling, de afgebakende centrale vraagstelling en de uiteindelijke onderzoeks- en deelvragen in dit hoofdstuk opgenomen.

1.1. Contextanalyse

SBO de Brug is een Christelijke school die bestaat uit twee locaties. De hoofdlocatie verzorgt onderwijs voor groep 4 tot en met 8. De groepen 1 tot en met 3 zijn gehuisvest in een nevenlocatie. Dit onderzoek wordt uitgevoerd op de hoofdlocatie, in groep 4 tot en met 8.

SBO de Brug heeft momenteel ongeveer 235 leerlingen, waarvan ongeveer 45 leerlingen een rugzakje hebben. Een leerling met een rugzakje, ook wel een leerling gebonden financiering (LGF) is volgens de website van de Rijksoverheid een extra 'zakje' geld dat gekoppeld is aan een leerling met een gedragsstoornis, ziekte, handicap of psychisch probleem.

SBO de Brug is van oorsprong een school die leerlingen opvangt met gedragsproblemen en/of psychiatrische problemen en leerlingen met een lichamelijke- en/of verstandelijke beperkingen, zeer moeilijk lerende leerlingen en langdurig zieke leerlingen met een lichamelijke handicap.

SBO de Brug werkt met de methode Programma Alternatieve Denkstrategieën (PAD). Deze methode voor sociaal-emotionele ontwikkeling stimuleert dat leerlingen aan de hand van een stappenplan (bijlage 1) in een probleemsituatie stoppen, na gaan denken en dan te handelen. Echter, op het plein is dit niet te zien. Als er zich een probleemsituatie voordoet gaan leerlingen voor hulp naar de pleinwacht. Elke pauze zijn er 2 of 3 pleinwachters op het plein aanwezig. De rol als pleinwacht wordt vervuld door leerkrachten, stagiaires, ambulante begeleiders, intern begeleiders, directieleden, onderwijsassistenten, orthopedagogen en de fysiotherapeut.

1.2. De probleemsituaties

Een probleemsituatie uit zich in ongewenst verbaal of non-verbaal gedrag tegenover een andere leerling of leerlingen. De grens die de leerling aangeeft wordt opgezocht en niet gerespecteerd. Ook lijken de pleinregels (bijlage 2) niet voor elke leerling duidelijk te zijn.

SBO de Brug wil dat leerlingen zelfstandiger, zonder hulp van de pleinwacht, de probleemsituaties leren oplossen.

Op dit moment wil de pleinwacht de probleemsituatie snel oplossen. Ook wil de pleinwacht de regie in handen houden, waardoor de pleinwacht het stukje 'denken' bij de leerlingen uit handen neemt en dit voor de leerlingen doet. Bij het oplossen van problemen, is het belangrijk dat de autonomie van de leerlingen wordt vergroot. Deci en Ryan (2008) geven aan dat een leerling autonomie ontwikkelt als hij de mogelijkheid heeft om zelf een keuze te maken en een beslissing te nemen. Dit zelf oplossend denken heeft te maken met het zelfbeeld. Driscoll (2005) geeft aan dat als leerlingen verwachten de taak te kunnen uitvoeren, dit motiverend werkt.

Doordat de pleinwacht de probleemsituatie voor de leerlingen oplost, ervaren leerlingen niet hoe het is om een situatie zelf op te lossen. Driscoll (2005) geeft aan dat het zelfbeeld afhankelijk is van ervaringen die leerlingen hebben opgedaan. Deze ervaringen bepalen voor een groot deel of zij gemotiveerd worden om in een nieuwe situatie zelf een oplossing te vinden.

Door het zelf oplossend denken van de leerlingen te stimuleren leren leerlingen hun eigen problemen op te lossen, ook in situaties waarbij de pleinwacht niet aanwezig is. Dit is belangrijk, met oog op het vervolg onderwijs en de maatschappij. De Bas (2008) beschrijft dat leerlingen uiteindelijk moeten kunnen participeren in het gezin, op school, bij verenigingen en in de maatschappij. Hierbij wordt van de leerlingen verwacht dat ze zich kunnen aanpassen aan regels, met andere mensen om kunnen gaan, jezelf te durven zijn en een ander dit kunnen laten zijn en dat leerlingen opkomen voor zichzelf.

1.3. De doelstelling

Het doel van het onderzoek is om de leerlingen van SBO de Brug te Zwolle zelfstandiger de probleemsituaties op het plein op te laten lossen.

In het onderzoek wordt door middel van onderstaande onderzoeks- en deelvragen de centrale vraagstelling: *“Welke voorwaarden hebben de leerlingen van SBO de Brug te Zwolle nodig om te komen tot het zelfstandig oplossen van de probleemsituaties op het plein?”* beantwoordt.

1.4. De onderzoeksvragen met bijbehorende deelvragen

1. Welke invloed kan volgens de literatuur bijdragen aan het zelfstandig oplossen van probleemsituaties door leerlingen?
 - 1.1. Wat is de invloed van de pleinwacht op het bijdragen van het zelfstandig oplossen van probleemsituaties door leerlingen?
 - 1.2. Wat is de invloed van de sekseverschillen bij leerlingen op de invloed van de pleinwacht op het bijdragen van het zelfstandig oplossen van probleemsituaties door leerlingen?
 - 1.3. Wat is de invloed van de omgeving op het bijdragen van het zelfstandig oplossen van probleemsituaties door leerlingen?
 - 1.4. Wat is de invloed van (mede)leerlingen op het bijdragen van het zelfstandig oplossen van probleemsituaties door leerlingen?
2. Hoe is de situatie omtrent probleemsituaties op dit ogenblik volgens SBO de Brug te Zwolle?
 - 2.1. Wat is de aanleiding van de probleemsituaties?
 - 2.2. Welke leerlingen zijn bij de probleemsituaties betrokken?
 - 2.3. Tijdens welke situaties doet zich probleemgedrag voor?
3. Hoe worden probleemsituaties op dit ogenblik opgelost volgens SBO de Brug te Zwolle?
 - 3.1. Wat is de rol van de leerlingen bij het oplossen van probleemsituaties op het plein?
 - 3.2. Wat is de rol van de pleinwacht bij het oplossen van probleemsituaties op het plein?
 - 3.3. Wat is de rol van de omgeving bij het oplossen van probleemsituaties op het plein?
4. Wat is er volgens SBO de Brug te Zwolle nodig om probleemsituaties op het plein op te lossen?
 - 4.1. Wat hebben de leerlingen nodig om probleemsituaties op het plein op te lossen?
 - 4.2. Wat heeft de pleinwacht nodig om leerlingen te begeleiden bij het oplossen van probleemsituaties op het plein?
 - 4.3. Wat heeft de omgeving nodig om leerlingen te helpen bij het oplossen van probleemsituaties op het plein?

Hoofdstuk 2: Theoretisch kader

In dit hoofdstuk wordt antwoord gegeven op de volgende onderzoeksvraag: *"Welke invloed kan volgens de literatuur bijdragen aan het zelfstandig oplossen van probleemsituaties op het plein door leerlingen?"*

In hoofdstuk 2.1 wordt de definitie gegeven van probleemsituaties. In hoofdstuk 2.2. wordt ingegaan op de factoren die een rol kunnen spelen bij de probleemsituaties en de rol die interventies kunnen hebben. Hierna wordt in hoofdstuk 2.3. beschreven waarom het belangrijk is om bepaald gedrag aan te leren en hoe dit het beste gedaan kan worden. Hoofdstuk 2.4. staat in het teken van de verschillen in de aanpak tussen jongens en meisjes. In dit hoofdstuk wordt dieper ingegaan op de specifieke begeleiding die meisjes kan helpen en wat belangrijk is in de begeleiding bij jongens.

In hoofdstuk 2.5. wordt de invloed van het schoolplein beschreven. Hoofdstuk 2.6. gaat hier nog specifieker op in door te beschrijven welke invloed de spelletjes die op het plein gespeeld worden kunnen hebben op probleemsituaties. Hoofdstuk 2.7. beschrijft de invloed van de natuur op probleemsituaties.

Hoofdstuk 2.8. gaat in op de discussie of een ruzie goed of verkeerd is. In hoofdstuk 2.9. wordt een mogelijke oplossing voor de probleemsituaties op het plein genoemd, namelijk peer mediation. Als laatste wordt er een samenvatting gegeven van de theoretische onderbouwing in hoofdstuk 2.10..

SBO de Brug wil graag dat de leerlingen zelfstandiger (eventueel met de hulp van medeleerlingen) en geweldloos probleemsituaties oplossen. Dit staat centraal om de volgende redenen die Pauw en van Sonderen (2006) beschrijven:

- Als reactie op het toenemen van agressie en probleemgedrag van leerlingen, wat voorkomt in de school en daarbuiten.
- De school moet zo min mogelijk tijd kwijt zijn aan het oplossen van de problemen omdat op deze manier de lestijd zo effectief mogelijk ingevuld kan worden.
- Eigen verantwoordelijkheid van de leerlingen draagt bij aan een gezonde ontwikkeling en aan het voorkomen van ruzies.
- Om een schoolklimaat te creëren waarin positief wordt omgegaan met conflicten.

Broidy et al. (2003) geven aan dat probleemgedrag vaak al in de kindertijd begint. Schaeffer et al. (2006) beschrijven dat dit probleemgedrag bij kinderen op de basisschool vaak zichtbaar is. Uit onderzoek komt naar voren dat dit gedrag bij 2 tot 16% van de kinderen naar voren komt.

Volgens Nigg (2006) heeft agressief gedrag bij kinderen te maken met de mate waarin leerlingen beschikken over zelfregulatie.

Volgens Prinzie, Onghena en Hellinckx (2005) neemt in de loop der jaren de agressie af, maar het probleemgedrag van 5 tot 10% van de kinderen blijft stabiel. Volgens Schaeffer et al. (2006) is het belangrijk om hier aandacht aan te besteden, omdat het probleemgedrag kan leiden tot antisociaal gedrag.

2.1. Definitie

Volgens Montessori (2002) heeft de leerkracht de taak om leerlingen te helpen om dingen zelf te doen. Ook Bos (2011) geeft aan dat leerlingen bij zelfstandigheid, zelfverantwoordelijke zelfbepaling ontwikkelen. Op SBO de Brug te Zwolle wordt zelfstandigheid gedefinieerd als volgt: "zelfstandigheid verlangt van leerlingen om in situaties na te denken en oplossingsgericht te handelen. Hierbij proberen de leerlingen eerst alleen of met behulp van medeleerlingen de situatie op te lossen en indien nodig schakelen de leerlingen de hulp van de pleinwacht in".

Een probleemsituatie is een situatie waarin probleemgedrag zichtbaar wordt. Van der Ploeg (1998) definieert probleemgedrag als onaangepast gedrag. Ieder mens moet zich in situaties op een bepaalde manier aanpassen. Wie het niet lukt om zich aan te passen, kan zich niet redden in de omgeving en raakt in de problemen.

Probleemsituaties zijn volgens SBO de Brug situaties waarbij leerlingen in een moeilijke situatie terecht komen, omdat leerlingen de grenzen van een ander niet accepteren.

De onderzoeksvraag *"Welke invloed kan volgens de literatuur bijdragen aan het zelfstandig oplossen van probleemsituaties op het plein door leerlingen?"* wordt beantwoord door inzichten vanuit de leerkrachten, de omgeving en de (mede)leerlingen te onderzoeken in de literatuur.

2.2. De rol van interventies

Volgens Louwe en van Overveld (2008) ervaren de leerkrachten in toenemende mate geweld, agressie en gedragsproblemen. De grootte van de groep heeft invloed op de mate waarin het probleemgedrag zich ontwikkelt. Zo geven Prinzie et al. (2006) aan dat in een kleine groep het probleemgedrag vaak stabiel blijft.

Wilson en Lipsey (2007) geven aan dat het belangrijk is om te voorkomen dat probleemgedrag in de puberteit uitmondt tot grotere problemen. Hierbij zijn interventies erg belangrijk. Individuele interventies werken goed bij leerlingen die een verhoogd risico hebben op agressief gedrag. Volgens van der Meer (2002) kan een ruzie of probleemsituatie ontstaan als het evenwicht in een groep wordt verstoort. Het is belangrijk om als leerkracht op tijd in te grijpen en zo te proberen om de escalatie zo klein mogelijk te houden. Ook de Boer et al (2002) geeft aan dat het belangrijk is om in te grijpen en te zorgen dat de ruzies goed opgelost worden. Door ruzies niet goed op te lossen kunnen leerlingen zich niet veilig gaan voelen. Het ontstaan van psychische problemen kan een gevolg zijn van leerlingen die zich niet veilig voelen of geen aansluiting kunnen vinden in de groep. De psychische problemen komen vooral naar voren doordat leerlingen minderwaardigheids- en eenzaamheidsgevoelens ontwikkelen. Deze gevoelens kunnen leiden tot eetproblemen, depressiviteit, sociale angsten en paniekaanvallen.

2.3. Het aanleren van gedrag

Volgens de Boer et al. (2002) moet het oplossen van problemen aangeleerd worden. Als er in een groep veel ruzies zijn en deze worden niet goed opgelost, leren de leerlingen niet hoe ze met de ruzies om moeten gaan. Doordat leerlingen geen andere manier aangeboden krijgen om een ruzie op te lossen, maken ze gebruik van fysiek of verbaal geweld. Dit komt omdat de leerlingen geen andere en betere manier kennen.

Delfos (2004) bevestigt dat het van belang is om leerlingen te leren hoe ze problemen moeten oplossen, maar volgens haar moet er eerst gekeken worden naar de manier van handelen van de volwassene.

Volgens Delfos (2004) hebben volwassenen vaak de neiging om in te grijpen en om grenzen te stellen. Dit zorgt ervoor dat leerlingen zelf niet goed leren om grenzen te stellen. Omdat leerlingen graag aanzien blijven houden ten opzichte van de rest van de kinderen, wordt het advies van de volwassene vaak genegeerd. De grootste taak van de pleinwacht is om altijd te letten op de veiligheid van de betrokken personen.

De mate waarin probleemgedrag aanwezig is, voorspelt volgens Broidy et al. (2003) en Schaeffer et al. (2006) de mate waarin het probleemgedrag in hun verdere leven aanwezig zal zijn. Dit geldt zowel voor jongens als meisjes. Ook voorspelt aandachttekort, hyperactiviteit en agressie bij jongens en meisjes het risico van latere gedragsproblemen en in hoeverre de leerlingen later moeite kunnen hebben met sociale aanpassingen.

2.4. Verschillen tussen jongens en meisjes

Delfos (2004) beschrijft dat er duidelijk verschillen zijn in de ruzies tussen jongens en meisjes. Ook Bongers et al. (2003) geeft aan dat er verschillen zijn in het gedrag van jongens en meisjes. Meisjes laten over het algemeen minder agressief gedrag zien. Delfos (2004) geeft aan dat bij meisjes de onderlinge strijd subtieler is en daardoor komt de ruzie en of de oorzaak minder snel aan het licht dan bij jongens. Een ruzie tussen een aantal jongens is vaak voorspelbaar. Jongens schuiven hun verantwoordelijkheid van zich af door te zeggen dat de ander begon. Jongens laten dit gedrag zien omdat ze zich niet goed kunnen verplaatsen in een ander, waardoor het gedrag dat een ander laat zien voor jongens onverwacht naar voren komt. Om in te zien dat dat het gedrag van de ander een

reactie is op zijn eigen gedrag, moet hij zich in de andere leerling kunnen verplaatsen. Het is voor jongens mogelijk om inzicht te krijgen in het gedrag door op chronologische volgorde de gebeurtenissen na te lopen.

Meisjes hebben op een andere manier ruzie. Een vrouwelijke methode is om door middel van roddelen een ander zwart te maken en zichzelf beter te laten voordoen dan dat diegene is. Dit zorgt voor positieverbetering.

De ruzies tussen meisjes zijn moeilijker te doorgronden. Dit komt doordat meisjes niet objectief vertellen wat er is gebeurd. Naast dat ze proberen te vertellen wat er is gebeurd, zijn ze ook bezig met hun eigen status in de situatie. Ze maken geen objectief verhaal van de situatie maar maken elkaar zwart en er wordt onderling gemanipuleerd om er zelf het beste vanaf te komen. Er worden vaak andere leerlingen bij de situatie betrokken, die er in feite niets mee te maken hebben. Dit wordt gedaan doordat een bepaald persoon meer steun kan ontvangen en daardoor meer status krijgt.

Delfos (2004) beschrijft dat jongens sneller iets kapot maken, ze vechten meer en jongens bedenken sneller creatieve oplossingen. Meisjes daarentegen willen graag aardig worden gevonden, zijn eerder geneigd om te doen wat hen opgedragen wordt en hebben vaak vage ruzies.

Dat de jongens voorkeur geven aan ruw spel heeft volgens Baron-Cohen (2003) te maken met de afname van het vrouwelijke hormoon progesteron en de aanwezigheid van testosteron. Ook Hill (2002) verklaart dat de sekseverschillen ten aanzien van probleemgedrag te maken kunnen hebben met testosteron. Dat meisjes zich tijdens de kindertijd sneller ontwikkelen dan jongens kan ook een verklaring zijn. Prinzie et al. (2005) en Louwe en van Overveld (2008) geven aan dat de sociale interactie een verklaring kan geven ten aanzien van de verschillen tussen jongens en meisjes. Jongens hebben meer lichamelijk contact met elkaar dan dat meisjes hebben.

2.4.1. Specifieke begeleiding bij meisjes

Delfos (2004) beschrijft dat het voor meisjes belangrijk is dat ze gesteund worden. Dit kan gedaan worden door aardig te zijn en tegelijkertijd duidelijk te zijn dat veiligheid ook gehaald kan worden door zelf assertief te zijn en voor jezelf op te komen. Het is voor meisjes minder belangrijk hoe dit in de praktijk aangeboden wordt, maar meisjes worden vaak wel gestimuleerd door samenwerkingsopdrachten uit te voeren.

2.4.2. Specifieke begeleiding bij jongens

Delfos (2004) geeft aan dat jongens in het onderwijs meer ruimte moeten krijgen om te bewegen en te leren via uitvoerende, concrete taken. Het is belangrijk dat dit in competitievorm aangeboden wordt omdat het voor hen belangrijk is dat ontwikkelingen en vergelijkingen meetbaar zijn.

Voor jongens is het belangrijk om de kans te krijgen om hun ruzies uit te vechten.

De rol van de volwassenen is om erop toe te zien dat de grenzen niet worden overschreden en dat de veiligheid van de leerlingen niet in gevaar komt. De leerkracht moet hierin leerlingen begeleiden, met name om grenzen te ervaren, te leren signaleren en respect te hebben.

Omdat het belangrijk is om oog te hebben voor de veiligheid, is het belangrijk om jongens te laten ervaren dat overwicht niet alleen behaald kan worden door kracht. Empathie en intelligentie kunnen ook een belangrijke rol spelen bij het krijgen van overwicht.

2.5. De invloed van het schoolplein

Het is voor leerlingen belangrijk om voldoende ruimte te hebben om te bewegen. Volgens de Voedsel en Warenautoriteit (2009) moet een schoolplein minimaal 300m² groot zijn. Per leerling moet er 3m² beschikbaar zijn.

Kompan (2011) beschrijft dat er vaak een aantal vaste onderdelen op het schoolplein te vinden zijn, zoals een schommel, een wip, duikelstang en een klimrek. Deze elementen zorgen ervoor dat de leerlingen zich ontwikkelen op hun grove motoriek, evenwicht en stimuleren de werking in de hersenen.

Naast de vaste elementen zijn er ook losse elementen die op het plein gebruikt kunnen worden. Bij het spelen met springtouwen of ballen wordt de sociale functie gestimuleerd.

2.6. Het spel

Het aansturen van de sociale functie tijdens een spel is belangrijk. Volgens Janssen-Vos (2004) leren de leerlingen door het oefenen van spellen rekening met elkaar te houden. Door veel te oefenen leren de leerlingen omgaan met hun eigen emoties en de emoties van een ander. Doordat leerlingen de emoties bij zichzelf leren herkennen leren ze bepaald gedrag aan te voelen komen. Leerlingen leren hierbij ook het gedrag van een ander analyseren, waardoor ze sneller in kunnen steken op ongewenst gedrag van een ander.

Welk spel er aangeboden wordt op het plein is volgens Jeninga (2004) van invloed op het gedrag van de leerlingen. Een druk spel kan ervoor zorgen dat leerlingen agressief reageren. Door de drukte kunnen de leerlingen de remming verliezen en daardoor kunnen ze negatief reageren.

Ook kan er negatief gedrag ontstaan als leerlingen het spel niet begrijpen. Op het plein is het dus belangrijk om spelmateriaal aan te bieden waar rustig mee gespeeld kan worden en waarbij leerlingen de spelregels kennen. Op deze manier wordt het negatieve- of agressieve gedrag niet uitgelokt.

2.7. De natuur

Sliepen en Minderhoud (2008) beschrijven dat er in 2004 een onderzoek is geweest van de Gezondheidsraad dat als gevolg heeft dat de probleemsituaties in het speciaal onderwijs op het plein minder werden. De Gezondheidsraad onderzocht wat wetenschappelijk gezien, de invloed van de natuur is. Hierbij heeft men zich gericht op de invloed op het sociaal- psychisch en lichamelijk welzijn van mensen. De gezondheidsraad concludeert dat de natuur een positieve invloed heeft op het verwerken van stress, de zelfdiscipline en het concentratievermogen. Dit geldt zowel bij (stads)kinderen als bij volwassenen.

Van den Berg, Koenis en Berg (2007) beschrijft dat volgens veel geciteerde publicaties het spelen in de natuurlijke speelplaats de motoriek bevordert, het stimuleert tot creatiever, socialer en gevarieerder spelgedrag, stimuleert de lichamelijke ontwikkeling, bevordert de concentratie, de zelfdiscipline en de weerbaarheid van de leerlingen en verhoogt het emotioneel welbevinden en de zelfwaardering. Vooral natuurlijke terreinen worden gezien als ideale speelomgeving voor kinderen omdat zij hierin gestimuleerd worden tot gevarieerd, fantasierijk, creatief en exploratief gedrag. Betegelde speelpleinen met standaard speeltoestellen worden gezien als minst aantrekkelijke speelterreinen. Een onaantrekkelijk speelplein kan een aanleiding zijn dat leerlingen zich vervelend en soms zelfs agressief gedrag laten zien.

Volgens Sliepen en Minderhoud (2008) is het voor de emotionele en cognitieve ontwikkeling van kinderen van belang om regelmatig en gevarieerd contact te hebben met de natuurlijke omgeving. Schoolpleinen die opgebouwd zijn met enkel en alleen natuurlijke materialen hebben volgens van den Berg et al. (2007) 3 belangrijke functies. Als eerst kunnen leerlingen een band opbouwen met de natuur, ze zijn betrokken bij de natuur en leren verantwoordelijk hiervoor te dragen. Ten tweede heeft een natuurlijke speelplaats het doel om de geheimen van de natuur te ontdekken. De derde functie is dat er verondersteld wordt dat een natuurlijke speelplaats een positief effect heeft op de gezondheid. Echter, er blijkt heel weinig onderzoek te zijn of dit daadwerkelijk zo is.

Uit het onderzoek van Sliepen en Minderhoud (2008) blijkt dat tijdens de pauzes van het speciaal basisonderwijs, ruzies nauwelijks meer voorkomen. Dit komt omdat leerlingen zich goed vermaken in de natuur en de groepssfeer in balans blijft.

2.8. Ruzie, goed of fout?

Het blijkt dat de kinderen, die in vergelijking met andere kinderen, vaker ruzie hebben meer zelfcontrole hadden en geliefder zijn bij leeftijdsgenoten. Dit hoeft volgens Stormshak, Bellanti en Bierman (1996) niet per definitie gelijk negatief te zijn. Ook Shantz (1987) concludeert dat ruzie hoort

bij een gezonde ontwikkeling van het kind. Hieruit kan volgens Brody (1998) afgeleid worden dat ruzie in een bepaalde mate invloed kan hebben bij het leren omgaan met problemen en bijdraagt aan communicatievaardigheden en het probleemoplossend vermogen.

De frequentie van de ruzies kan invloed hebben op het zelfbeeld van leerlingen.

Door de 'escape theory' verklaren Miller, DiLorio, Dudley (2002) het ontstaan van een conflict bij leerlingen met een laag zelfbeeld. Kinderen die een laag zelfbeeld hebben kunnen moeite hebben om zelfbewust te zijn. Daarom vluchten ze vaak voor het zelfbewustzijn. Dit kan leiden tot een directe actie in de vorm van psychisch, fysiek of verbaal geweld. Dit wordt gedaan om de negatieve emoties niet te hoeven voelen en toe te laten in hun bestaan. Het gedrag dat ze laten zien is vluchtgedrag. Het vluchtgedrag zal uiteindelijk ervoor zorgen dat er nog meer negatieve emoties en gedachten ontstaan en dit zorgt voor een nog lager zelfbeeld. Volgens Miller et al. (2000) zal uiteindelijk het zelfbeeld zo laag worden dat dit invloed gaat hebben op de schoolse prestaties en vaardigheden.

Hoe omgegaan wordt met het probleemoplossend vermogen heeft invloed op het zelfbeeld van de leerlingen en dus ook op de probleemsituaties die zich voordoen.

2.9. Peer mediation

Een manier die kan bijdragen aan het oplossen van probleemsituaties wordt door Bikmore (2002) en Smith, Daunic, Miller & Robinson (2002) benoemd als 'peer mediation'. 'Peer mediation' is een Amerikaanse term waarbij leerlingen optreden als conflictbemiddelaars voor andere leerlingen. De leerling dient als mediator in de conflictsituatie. Deze mediator zorgt niet zelf voor de oplossing, maar helpt de leerlingen die een ruzie hebben om de standpunten van elkaar duidelijk te maken. Hierna stimuleert de mediator de leerlingen om een oplossing te bedenken waar beide partijen zich in kunnen vinden.

Wat volgens Smith et al. (2002) een belangrijk voordeel is bij 'peer mediation', is dat leeftijdsgenoten gelijkwaardige partners van elkaar zijn. De invloed van leeftijdsgenoten is voor de kinderen in de basisschoolleeftijd nog erg belangrijk.

Door in de basisschoolperiode te oefenen met 'peer mediation' heeft dit voordelen voor hun latere ontwikkeling. Zo zorgt mediatie volgens Lane et al. (1992) voor zelfregulatie. Leerlingen moeten de verantwoordelijkheid nemen over situaties die hen aangaan. Het kan hierbij gaan om een meningsverschil, maar ook om een conflict. Op deze manier leren zij, met ondersteuning van leeftijdsgenoten, hun eigen gedrag te sturen.

Volgens Bickmore (2002), Turnblom (1995) en Smith et al. (2002) is het belangrijk dat leerlingen het gevoel hebben inspraak te hebben op de gang van zaken in de school, bijvoorbeeld bij het bemiddelen van conflicten. Het zorgt voor minder wanorde in de school en een veiliger schoolklimaat. De resultaten zijn deels voor de korte termijn en deels voor de lange termijn. Er kan sneller verandering in het oplossen van de ruzies zichtbaar zijn, maar verandering in het gedrag van leerlingen bij het oplossen van probleemsituaties is pas na een aantal jaren zichtbaar.

2.10. Samenvatting

In dit hoofdstuk is er antwoord gegeven op de onderzoeksvraag: *"Welke invloed kan volgens de literatuur bijdragen aan het zelfstandig oplossen van probleemsituaties op het plein door leerlingen?"*

Een probleemsituatie is een situatie waarin probleemgedrag zichtbaar wordt. Van der Ploeg (1998) definieert probleemgedrag als onaangepast gedrag. Ieder mens moet zich in situaties op een bepaalde manier moeten aanpassen. Bij wie het niet lukt om zich aan te passen, kan zich niet redden in de omgeving en raakt in de problemen.

Leerkrachten ervaren in toenemende mate geweld, agressie en gedragsproblemen. Interventies zijn belangrijk om probleemgedrag zo veel mogelijk te voorkomen. Ook is het noodzakelijk om gewenst gedrag aan te leren.

Mocht dit niet voldoende zijn, let er dan op dat de probleemsituaties goed opgelost worden. Leerlingen moeten hierbij leren hun eigen grenzen te stellen. Jongens hebben hierin een andere benadering nodig dan meisjes. De rol van de pleinwacht is om dit zo goed mogelijk te begeleiden en jongens en meisjes te begeleiden met de behoeften die zij nodig hebben.

Naast de rol van de pleinwacht heeft ook de omgeving invloed op de probleemsituaties. Voldoende ruimte, zowel op het schoolplein als in de omgeving van de school, en speeltoestellen kunnen op een positieve manier bijdragen aan het voorkomen van probleemsituaties. Dit geldt ook voor de ruimte om de school.

Peer mediaton wordt benoemd als een manier om leerlingen zelfstandiger, met hulp van een medeleerling, de probleemsituaties op te laten lossen. Deze medeleerling, de mediator, zorgt niet zelf voor de oplossing, maar helpt de leerlingen die een ruzie hebben om de standpunten van elkaar duidelijk te maken. Hierna stimuleert de mediator de leerlingen om een oplossing te bedenken waar beide partijen zich in kunnen vinden.

Hoofdstuk 3: Opzet van het onderzoek

In dit hoofdstuk wordt de opzet van het onderzoek beschreven. Er wordt ingegaan op de onderzoeksmethodologie waarbij de onderzoeksstrategieën en instrumenten worden verantwoord. Ook wordt de wijze beschreven waarop het onderzoek betrouwbaar is en hoe de validiteit gewaarborgd wordt.

3.1. Populatie

Het onderzoek wordt uitgevoerd op de hoofdlocatie van SBO de Brug. De personen die pleinwacht lopen en een selectie van de leerlingen worden door middel van een enquête ondervraagd. Ook wordt de omgeving geobserveerd in het onderzoek.

Er zijn 21 personen die pleinwacht lopen, dit zijn directieleden (N= 2), groepsleerkrachten (N= 12), onderwijsassistenten (N= 2), en overig personeel (N= 5).

Uit elke groep, van groep 4 tot en met 8, zijn door de leerkracht 6 leerlingen uitgekozen die de enquête invullen. Er is hierbij onderscheid gemaakt tussen leerlingen die actief betrokken zijn bij probleemsituaties, leerlingen die vaak toe staan te kijken bij probleemsituaties en leerlingen die een probleemsituatie weten te voorkomen of goed op kunnen lossen.

3.2. Onderzoeksstrategie

Dit onderzoek is een actieonderzoek. Harinck (2010) beschrijft een actieonderzoek als een onderzoek waarbij de professional zijn eigen onderwijspraktijk wil verbeteren. Het onderzoek is gericht op het eigen handelen van de pleinwacht en hierbij de omgeving waarin dat handelen plaats vindt. Dit is ook het geval bij het onderzoek op SBO de Brug. Het onderzoek wordt uitgevoerd met als doel om de leerlingen zelfstandiger hun probleemsituaties op te laten lossen. De rol die de pleinwacht en de rol die de leerling heeft wordt hierin onderzocht en er worden aanbevelingen gedaan om het handelen te verbeteren.

Harinck (2010) geeft aan dat de onderzoeker bij een actieonderzoek informatie verzamelt, wat gericht is op het handelen. Deze informatie leidt tot reflectie en zo nodig bijsturing op het handelen. Een belangrijke bron van informatie verkrijgen is het aangaan van een dialoog. De dialoog wordt in dit onderzoek aangegaan door middel van enquête met leerlingen en pleinwachters. Op deze manier wordt informatie verzameld over het handelen van de leerlingen en het handelen van de pleinwacht tijdens probleemsituaties op het plein.

3.3. Methoden van dataverzameling

Er wordt op 3 verschillende manieren informatie verzameld. Er worden enquêtes bij de pleinwachters afgenomen (bijlage 3). Deze enquêtes worden eenmalig door alle personen die pleinwacht lopen ingevuld.

Door middel van een enquête wordt er eenmalig informatie van de leerlingen verkregen. Er zijn 3 verschillende enquêtes: 1 voor leerlingen die actief bij probleemsituaties betrokken zijn (bijlage 4), een enquête voor leerlingen die toekijken (bijlage 5) en een enquête voor leerlingen die een probleemsituatie voorkomen of goed op weten te lossen (bijlage 6).

Er is voor deze 3 groepen gekozen omdat Salmivalli, Huttunen & Lagerspetz, (1997) zeggen dat er altijd leerlingen zijn die pesten of de ander hierin aanmoedigen om dit te doen. Dit zijn de zogenaamde actief-betrokken leerlingen en passief-betrokken leerlingen. Hiernaast zijn er volgens Salmivalli et al. (1997) altijd leerlingen die op een juiste manier weten te handelen. Dit zijn de leerlingen die de probleemsituaties weten te voorkomen of goed weten op te lossen. Het is volgens Salmivalli et al. (1997) belangrijk om alle 3 de groepen in kaart te brengen, om de groep met leerlingen die actief- of passief bij probleemsituaties betrokken zijn te verkleinen en de groep met leerlingen die een probleemsituatie voorkomen of goed op weten te lossen te vergroten.

Als laatste methode is ervoor gekozen om aan de hand van een observatieschema (bijlage 7) tijdens 18 pauzes de probleemsituaties te observeren.

De resultaten worden gerapporteerd door middel van tabellen en geordende schoenendoosmodellen.

3.4. Instrumenten

De enquête voor de pleinwacht is een semigestructureerde enquête. Het doel van dit instrument is om inzichtelijk te krijgen hoe de pleinwacht handelt tijdens een probleemsituatie en hoe dit door de pleinwacht wordt ervaren.

Ook de enquête is een semigestructureerde enquête. Er wordt onderscheid gemaakt door 3 verschillende varianten: een enquête voor de leerlingen die actief bij probleemsituaties betrokken zijn, voor de leerlingen die bij een ruzie staan toe te kijken en voor de leerlingen die een ruzie weten te voorkomen/goed weten op te lossen. Het doel van dit instrument is om inzichtelijk te krijgen hoe de leerlingen die actief bij een probleemsituatie betrokken zijn, de leerlingen die passief bij een probleemsituatie betrokken zijn en de leerlingen die een ruzie weten te voorkomen/goed weten op te lossen handelen en welke factoren hierin een rol spelen.

Alle enquêtes zijn zelf ontworpen en zijn geïnspireerd op:

- Boer de, B., Brink ten, N., Brons, C., Craamer, L., Jeninga, J., Miedema, P., Nuberg, M., Petri, J., Rooij van, J. en Würdeman, L. (2002) *De moeilijke klas*. Antwerpen – Apeldoorn: Garant
- Delfos, M. (2004) *School leren en opvoeden: een jongen is geen meisje*. De wereld van het jonge kind, februari 2004
- Jeninga, J. (2004). *Professioneel omgaan met gedragsproblemen*. Baarn: HB uitgevers.
- *Kompan (2011). Speelbrein, Kompan. <http://www.speelbrein.nl> bezoekdatum 22-03-13*

De observatie die op het plein wordt uitgevoerd is een semigestructureerde observatie. Het doel van dit instrument is dat er duidelijk wordt wie er in aanraking komen, zowel actief als passief, bij de probleemsituaties, wat de aanleiding is en hoe er wordt ingegrepen door volwassenen. Het observatieformulier is gebaseerd op Harinck, F., (2010) *Basisprincipes praktijkonderzoek*. (nr. 6) Antwerpen-Apeldoorn: Garant

Naast deze instrumenten zijn ook het stappenplan van PAD (bijlage 1) en de pleinregels (bijlage 2) gebruikt.

3.5. Communicatie

Contactpersoon voor het onderzoek vanuit SBO de Brug is G.v.D.. Zij is de voorzitter van de werkgroep 'gedrag'. G.v.D. informeert de werkgroep over het onderzoek. Er wordt contact met de directeur opgenomen als er belangrijke beslissingen genomen moeten worden betreffende het onderzoek.

Vanuit de werkgroep "gedrag" wordt het team via de mail op wisselende momenten op de hoogte gebracht waar de werkgroep mee bezig is. In deze mail wordt ruimte ingeruimd om het team over dit onderzoek te informeren.

De leerlingen worden door de groepsleerkrachten op de hoogte gesteld van de enquête die zij in gaan vullen. Er wordt in samenspraak met de leerkracht een afspraak gemaakt waarop de leerlingen de enquête invullen.

De directeur en G.v.D. worden geïnformeerd over de resultaten van de enquêtes. Samen met hen wordt er gekeken naar een moment waarop de informatie aan het team gepresenteerd kan worden.

3.6. Validiteit

Harinck (2010) beschrijft dat triangulatie heel belangrijk is om kwalitatief onderzoek te verrichten. Triangulatie is het gebruik maken van meerdere gegevensbronnen.

Bij praktijkgericht onderzoek gaat het om de betekenisgeving van verschillende belanghebbenden. Er wordt vanuit deze verschillende belanghebbenden gekeken naar hetzelfde probleem. In dit onderzoek wordt er vanuit de pleinwacht, vanuit de leerlingen en vanuit de omgeving informatie verzameld.

Ook kan volgens Harinck (2010) triangulatie betekenen dat er met verschillende soorten informatiebronnen naar een probleem gekeken kan worden. In dit onderzoek wordt gewerkt met 4 verschillende enquêtes en een observatieformulier. Het observatieformulier wordt op 18 verschillende momenten door dezelfde persoon ingevuld.

Hoofdstuk 4: Resultaten

In dit hoofdstuk worden op een transparante en compacte wijze de resultaten weergegeven van de enquêtes van de pleinwacht, de leerlingen die actief betrokken zijn bij een probleemsituatie, de leerlingen die toekijken bij een probleemsituatie en de leerlingen een probleemsituatie voorkomen of goed op weten te lossen en de observaties op het plein.

De pauzes zijn verdeeld in 2 groepen. Groep 4/5/6 heeft samen pauze en groep 7/8 heeft samen pauze. Om deze reden is er bij de uitwerking van de resultaten onderscheid gemaakt tussen de groepen 4/5/6 en de groepen 7/8.

4.1. Hoe is de situatie omtrent probleemsituaties op dit ogenblik volgens SBO de Brug te Zwolle?

In tabel 1 staat schematisch weergegeven hoe vaak er volgens de leerlingen die toekijken, leerlingen die probleemsituaties voorkomen of goed op weten te lossen en volgens de pleinwacht probleemsituaties voordoen.

	Leerlingen die toekijken			Leerlingen die voorkomen			Pleinwacht		
	% Groep 4/5/6	% Groep 7/8	% Totaal	% 4/5/6	% 7/8	% Totaal	% Groep 4/5/6	% Groep 7/8	% Totaal
Meer dan 5 keer per pauze	11	0	5	17	0	10	0	0	7
3 tot 5 keer per pauze	0	0	0	24	0	15	33	14	21
1 of 2 keer per pauze	33	11	22	17	38	25	67	72	65
1 keer per dag	11	0	5	25	12	20	0	0	0
Meerdere keren per week	12	56	34	0	25	10	0	14	7
1 keer per week	33	33	34	17	25	20	0	0	0

Tabel 1: overzicht hoe vaak probleemsituaties zich voordoen.

Er wordt de opmerking gemaakt dat het voor de pleinwacht niet duidelijk is wat een probleemsituatie inhoudt. Ook wordt er door 4 pleinwachters aangegeven dat dit per periode verschilt.

Uit de observaties op het plein blijkt dat tijdens 80% van de pauzes er 1-2 probleemsituaties zich voordoen.

In tabel 2 wordt weergegeven hoe vaak leerlingen die actief betrokken zijn en leerlingen die ruzies weten te voorkomen zelf denken dat ze ruzie hebben. Volgens de leerlingen van groep 4/5/6 die actief betrokken zijn bij probleemsituaties ontstaan hun ruzies doordat ze zich aangevallen voelen of doordat ze uitgedaagd worden. 2 leerlingen geven aan nooit ruzie te hebben omdat ze veel vrienden hebben.

Ook in groep 7/8 geven de leerlingen irritaties, uitlokken of schelden aan als grootste reden voor een probleemsituatie. 2 leerlingen weten geen reden voor de probleemsituatie en 2 leerlingen geven aan geen ruzie te hebben doordat ze vriendelijk tegen anderen zijn.

	Leerlingen die actief betrokken zijn			Leerlingen die voorkomen		
	% Groep 4/5/6	% Groep 7/8	% Totaal	% Groep 4/5/6	% Groep 7/8	% Totaal
Meerdere keren per pauze	10	0	5	0	0	0
1 keer per pauze	10	20	15	16	0	0
1 keer per dag	0	0	0	8	0	5
Meerdere keren per week	10	0	5	16	0	14
1 keer per week	40	10	25	8	11	14
Meerdere keren per maand	30	70	50	52	89	67

Tabel 2: overzicht hoe vaak leerlingen denken dat ze ruzie hebben

4.1.1. Wat is de aanleiding van de probleemsituaties?

In tabel 3 wordt schematisch weergegeven wat volgens de diverse bronnen de oorzaak is van de probleemsituaties. Door de leerlingen die actief betrokken zijn, geeft 1 leerling aan dat de pleinwacht niet streng genoeg is.

De pleinwacht noemt als reden dat leerlingen een gebrek aan inzicht in emoties van zichzelf en de ander hebben, te impulsief reageren of macht willen creëren.

Uit observaties blijkt dat buitensluiten in 2 gevallen ook een reden was voor een probleemsituatie.

	Leerlingen die actief betrokken zijn			Leerlingen die toekijken			Pleinwacht			Observaties		
	% Gr. 4/5/6	% Gr. 7/8	% Totaal	% Gr. 4/5/6	% Gr. 7/8	% Totaal	% Gr. 4/5/6	% Gr. 7/8	% Totaal	% Gr. 4/5/6	% Gr. 7/8	% Totaal
Onduidelijkheid over de regels van het spel	36	10	24	29	37	34	10	5	8	29	19	23
Grenzen worden niet duidelijk aangegeven	0	0	0	0	21	14	20	35	27	14	25	20
Grens van de ander wordt niet geaccepteerd	9	0	5	0	7	4	25	20	25	21	37	30
Uitdagend gedrag	19	50	33	0	21	14	25	20	22	36	19	27
Verveling	36	40	38	71	14	34	20	20	18	29	19	23

Tabel 3: overzicht oorzaak probleemsituaties

Het blijkt uit de observaties dat in 82% van de probleemsituaties er geen fysieke of materiele schade is ontstaan. In 15% van de gevallen is er lichamelijke schade en in 3% van de gevallen schade aan kleding.

In tabel 4 wordt weergegeven welk gedrag er zichtbaar was tijdens een probleemsituatie.

	% Gr. 4/5/6	% Gr. 7/8	% Totaal
LA; lichamelijke agressie	45	31	40
LD; lichamelijk dreigen	10	15	12
VA; verbale agressie	30	31	30
IA; iets afpakken van een ander	5	0	3
KM; iets expres kapot maken of beschadigen	5	8	6
OA; overig agressief gedrag	5	15	9

Tabel 4: overzicht zichtbaar gedrag tijdens observaties

4.1.2. Welke leerlingen zijn bij de probleemsituaties betrokken?

Uit de enquête van de pleinwacht blijkt dat 60% vindt dat dezelfde leerlingen actief betrokken zijn bij de probleemsituaties. 20% denkt dat dezelfde leerlingen vaak toe staan te kijken en 20% geeft aan dat er vaak dezelfde slachtoffers zijn.

35% van de leerlingen die actief betrokken zijn geven aan dat ze ruzie hebben met iemand uit hun eigen groep. 25% van de leerlingen heeft ruzie met iemand uit een parallelgroep of iemand die ouder is dan dat zij zelf zijn. 15% geeft aan ruzie te hebben met iemand die jonger is dan dat ze zelf zijn. De voornaamste reden die wordt aangegeven is dat leerlingen elkaar uitdagen. Ook geven 2 leerlingen van groep 4/5/6 aan dat ze in 2 vriendengroepen elkaar gaan bestoken. 2 leerlingen geven aan dat de ruzie in de bus begint en dan niet goed wordt opgelost waardoor het op school verder gaat.

In tabel 5 wordt weergegeven hoeveel slachtoffers, hoeveel leerlingen er toekijken en hoeveel leerlingen er actief betrokken zijn bij de probleemsituaties. Deze gegevens komen uit de observaties. Ook staat vermeld in hoeveel procent van de gevallen het gaat om jongens en in hoeveel procent van de gevallen het gaat om jongens.

	Aantal slachtoffers			Aantal leerlingen die actief betrokken zijn			Aantal leerlingen die toekijken		
	% Gr. 4/5/6	% Gr. 7/8	% Totaal	% Gr. 4/5/6	% Gr. 7/8	% Totaal	% Gr. 4/5/6	% Gr. 7/8	% Totaal
1	70	85	77	47	38	43	41	0	28
2	30	15	23	29	0	17	6	12	8
3	0	0	0	0	31	13	18	50	28
4	0	0	0	0	8	4	11	25	16
5 of meer	0	0	0	24	23	23	6	0	4

Jongens	72	92	81	63	87	81	57	70	71
Meisjes	28	8	19	37	13	19	43	30	29

Tabel 5: overzicht aantal leerlingen die betrokken zijn bij een probleemsituatie

4.1.3. Tijdens welke situaties doet zich probleemgedrag voor?

In tabel 6 staat weergegeven op welke plekken er voornamelijk ruzies voorkomen. 2 leerlingen die actief betrokken zijn bij probleemsituaties zeggen dat bij de bomen er ook probleemsituaties voordoen. 1 leerling geeft aan dat overal probleemsituaties zijn.

Uit de observatie blijkt dat naast de plaatsen die genoemd zijn in tabel 6, ook 1 keer het steppen, het duikelrek en de plassen regen heeft geleid tot een probleemsituatie.

	Leerlingen die actief betrokken zijn			Leerlingen die toekijken			Leerlingen die voorkomen			Observaties		
	% Gr. 4/5/6	% Gr. 7/8	% Totaal	% Gr. 4/5/6	% Gr. 7/8	% Totaal	% Gr. 4/5/6	% Gr. 7/8	% Totaal	% Gr. 4/5/6	% Gr. 7/8	% Totaal
Nee.	0	13	6	30	16	21	30	40	34	0	0	0
Ja, namelijk bij de pannakooi	37	37	38	30	33	32	21	20	20	0	0	0
Ja, namelijk bij het basketbalveld	13	37	25	0	28	18	7	40	20	13	10	12
Ja, namelijk bij het speeltoestel	13	13	13	10	6	7	0	0	0	20	40	28
Ja, namelijk bij de zandbak	37	0	18	20	6	11	21	0	13	13	0	8
Ja, namelijk bij de schommels	0	0	0	10	11	11	21	0	13	7	30	16
Ja, bij het spel tikkertje	0	0	0	0	0	0	0	0	0	47	20	36

Tabel 6: overzicht plekken waar probleemsituaties zich voordoen.

4.2. Hoe worden probleemsituaties op dit ogenblik opgelost volgens SBO de Brug te Zwolle?

Uit de observaties blijkt dat een probleemsituatie gemiddeld 2 minuten duurt. Uit de enquête van de pleinwacht blijkt dat 53% van de pleinwacht een probleemsituatie in 1 tot 2 minuten oplost. 6% van de pleinwachten lost een probleemsituatie in minder dan 1 minuut op. 41% van de pleinwachten geeft aan dat ze 3 tot 5 minuten nodig hebben. Niemand denkt langer nodig te hebben dan 5 minuten. Uit de observatie blijkt dat in 14% van de gevallen de probleemsituatie niet opgelost is in de pauze, maar dat er later door de pleinwacht of de groepsleerkracht nog aandacht aan besteed moet worden.

4.2.1. Wat is de rol van de leerlingen bij het oplossen van probleemsituaties op het plein?

In tabel 7 is schematisch weergegeven welke stappen door de leerlingen ondernomen worden om een probleemsituatie op te lossen. Leerlingen die een ruzie weten te voorkomen of goed weten te handelen in een probleemsituatie geven aan dat ze uit ervaring hebben geleerd dat dit de beste oplossing voor hen is.

Leerlingen die toekijken reageren wisselend op de vraag waarom zij deze actie ondernemen. 4 leerlingen geven aan dat ze niet weten waarom ze op deze manier handelen. 7 leerlingen zeggen dat je beter kan zorgen dat je niet bij de situatie aanwezig bent omdat anders bij de probleemsituatie betrokken raakt. 5 leerlingen geven aan dat ze graag willen zien wat er gebeurt, of ze willen hun vrienden niet afvallen.

	Leerlingen die voorkomen			Leerlingen die toekijken			Leerlingen die actief betrokken zijn		
	% Groep 4/5/6	% Groep 7/8	% Totaal	% Groep 4/5/6	% Groep 7/8	% Totaal	% Groep 4/5/6	% Groep 7/8	% Totaal
Ik vraag direct een vriend om hulp	14	0	8	30	37	34	11	18	15
Ik ga direct naar de pleinwacht	7	20	12	20	21	21	22	0	10
Ik probeer het zelf op te lossen en als dit niet lukt vraag ik de pleinwacht	51	50	51	0	7	4	34	36	35
Ik probeer het zelf op te lossen en als dit niet lukt vraag ik een vriend om hulp	7	10	8	20	21	21	11	10	10
Ik loop weg	7	0	4	10	0	4	11	18	15
Ik blijf staan kijken	0	0	0	10	7	8	11	18	15
Ik vraag geen hulp en probeer het zelf op te lossen	14	20	17	10	7	8	11	18	15

Tabel 7: stappen die worden ondernomen om een probleemsituatie op te lossen

82% van de leerlingen die actief betrokken zijn bij probleemsituaties geven aan dat hun gekozen oplossing werkt. 18% van de leerlingen geeft aan dat de door hen gekozen oplossing niet werkt. Redenen die hiervoor door de leerlingen worden genoemd zijn: de pleinwacht helpt me, mijn ruzie gaat over, ik weet het niet, dan kan de juf het oplossen, omdat ze nu weten dat ik het niet leuk vind, ik vind het fijn, ik heb het geleerd bij SOVA en de anderen worden bang. 1 leerling geeft aan dat de oplossing niet werkt omdat de pleinwacht aangeeft op te letten, maar dit vervolgens niet doet.

42% van de leerlingen die actief betrokken zijn bij probleemsituaties geven aan dat ze niet naar de pleinwacht gaan omdat de pleinwacht vaak nog niet op het plein is als ze ruzie hebben. 25% van de leerlingen geeft aan dat ze de pleinwacht niet kunnen vinden en 33% van de leerlingen geeft aan dat de hulp van de pleinwacht niet goed is.

4.2.2. Wat is de rol van de pleinwacht bij het oplossen van probleemsituaties op het plein?

Uit de enquête voor de pleinwacht blijkt dat 84% van de pleinwachten ingrijpt als ze iets zien gebeuren. 16% geeft aan te wachten totdat een leerling bij hen komt.

94% van de pleinwachten geeft aan over het algemeen verbaal in te grijpen. 6% geeft aan fysiek in te grijpen. Uit observaties blijkt dat de pleinwacht in 81% van de gevallen verbaal ingrijpt. In 19% van de gevallen greep de pleinwacht fysiek in.

Uit observaties blijkt dat in 72% van de gevallen de pleinwacht in actie kwam nadat de leerling om hulp vroeg. In 18% van de gevallen greep de pleinwacht in op eigen gelegenheid. In 7% van de gevallen hebben leerlingen de probleemsituatie zelf opgelost en in 3% van de gevallen greep de pleinwacht op eigen gelegenheid in, nadat de leerlingen de situatie zelf geprobeerd hadden om op te lossen.

53% van de pleinwachten geeft aan rekening te houden met de sekseverschillen. Dit wordt volgens hen gedaan door met jongens korter te praten dan met meisjes. 1 pleinwacht geeft aan het stoeigedrag van jongens extra goed in de gaten te houden.

47% geeft aan geen verschil te maken tussen sekseverschillen.

4 pleinwachten geven aan dat ze handelen naar de individuele verschillen die er zijn.

Uit de observaties blijkt dat het moeilijk te zien is of leerlingen bewust rekening houden met sekseverschillen.

In tabel 8 wordt weergegeven wie de oplossing bedenkt tijdens een probleemsituatie.

	Observatie			Leerlingen die actief betrokken zijn		
	% Gr. 4/5/6	% Gr. 7/8	% Totaal	% Gr. 4/5/6	% Gr. 7/8	% Totaal
De leerling(en) kom(en)t met een oplossing	13	9	12	13	50	33
De pleinwacht komt met een oplossing	74	73	69	50	40	45
De leerlingen komen na sturing van de pleinwacht met een oplossing	13	18	19	37	10	22

Tabel 8: overzicht wie de oplossing bedenkt

Hieronder wordt beschreven hoe de pleinwacht beschrijft hoe zij zelf de probleemsituatie oplossen.

Groep 4/5/6

- Leerlingen bij me roepen. Verwoorden van het probleem. Samen zoeken naar de oplossing. Lukt dit niet, dan kom ik met de oplossing.(4)
- Leerlingen bij me roepen, oplossing uit de leerlingen laten komen, observeren of de oplossing werkt. Aan het einde van de pauze terugkoppelen met de leerlingen of het gelukt is. (1)
- Begeleiden van problemen. Ingrijpen bij ruzie. Contact leggen met leerlingen. Lijntjes warm houden zodat je als er iets gebeurt terug kunt pakken op je lijntje.(1)

Groep 7/8

- Beide partijen verhaal laten doen, zelf naar een oplossing laten zoeken. Lukt dit niet dan oplossing aanreiken. (5)
- Leerlingen bedenktijd geven, kort gesprek wat er verkeerd ging daarna verder laten spelen. Werkt het niet dan de leerling nog verder isoleren. (1)
- Vooral preventief plein lopen (1)

Overig personeel

- Wie (elkaars naam noemen, en wie betrokken zijn), wat is er gebeurd, waar is het probleem begonnen en hoe. Wijzen op de regels, eerst naar de pleinwacht komen etc.. Wat zou voor jou een oplossing zijn? Hoe pak je het de volgende keer op? (1)
- Benoemen wat ik zie. Kinderen laten vertellen. Refereren aan afspraken. Hoe gaan we nu verder. (1)
- Kijken, kijken, kijken. Handelen waar nodig. Vooral preventief. (1)

Volgens 88% van de pleinwachten zijn de slachtoffers tevreden met de oplossing die wordt aangedragen. 12% van de pleinwachten denkt dat de slachtoffers neutraal tegen de oplossing aankijken. De pleinwachten denken dit omdat ze laten merken dat ze het probleem van het slachtoffer serieus nemen en dat de slachtoffers zich gehoord en gezien voelen.

In tabel 9 wordt weergegeven hoe tevreden de leerlingen die actief betrokken zijn bij de probleemsituaties zijn met de oplossing. Ook wordt er weergegeven hoe tevreden deze leerlingen zijn volgens de pleinwacht.

	Leerlingen die actief betrokken zijn			Pleinwacht		
	% Gr. 4/5/6	% Gr. 7/8	% Totaal	% Gr. 4/5/6	% Gr. 7/8	% Totaal
Zeer tevreden met de oplossing	62	10	33	0	0	0
Tevreden met de oplossing	25	30	28	33	42	41
Neutraal over de oplossing	13	10	11	67	29	47
Ontevreden met de oplossing	0	30	17	0	29	12
Zeer ontevreden met de oplossing	0	20	11	0	0	0

Tabel 9: waardering van de oplossing door leerlingen die actief betrokken zijn bij probleemsituaties.

De leerlingen die actief betrokken zijn geven de volgende uitleg bij hun waardering:

- Gewoon (6)
- De ruzie op die manier stopt (5)
- De pleinwacht er niets aan doet (3)
- Geholpen zijn (2)
- Ik rustig kan worden (1)
- De pleinwacht ons niet hard genoeg aanpakt (1)

De pleinwacht geven de volgende uitleg bij hun waardering:

- Zelf niet door hebben wat het probleem is en/of wat het aanricht (5)
- Gehoord en gezien worden (4)
- Naar een oplossing zoeken die uit de leerling komt (1)

Uit de observaties blijkt dat in 82% van de gevallen de leerlingen goed uit elkaar gingen. Bij 6 situaties moest de ruzie op een later moment uitgesproken worden of ging het spel verder zonder oplossing.

4.2.3. Wat is de rol van de omgeving bij het oplossen van probleemsituaties op het plein?

In tabel 10 wordt weergegeven welk percentage van de leerlingen gebruikt maakt van de PAD-bank. De leerlingen die actief betrokken zijn bij probleemsituaties geven de volgende redenen aan waarom ze wel of niet gebruik maken van de PAD-bank.

- Ik denk er niet over na (3)
- Ik bijna nooit boos ben (2)
- Het is kinderachtig (2)
- De PAD bank stom is (1)
- Omdat het niet werkt (1)

Leerlingen die ruzies weten te voorkomen geven de volgende redenen aan waarom ze wel of niet gebruik maken van de PAD-bank:

Gr. 4/5/6

- Omdat ze me daar niet storen (3)
- Omdat dat niet echt werkt (2)
- Ik heb het niet nodig (2)
- Omdat het mij opvalt (2)
- Omdat ik even naar binnen ga (1)

Gr. 7/8

- Omdat ik het niet nodig vind (5)
- Omdat dat voor kleine kinderen is (1)
- Omdat ik het zelf op kan lossen (1)
- Niemand gebruikt de PAD bank (1)

	Leerlingen die actief betrokken zijn			Leerlingen die voorkomen		
	% Gr. 4/5/6	% Gr. 7/8	% Totaal	% Gr. 4/5/6	% Gr. 7/8	% Totaal
Ja, dit doe ik altijd als er iets is gebeurd wat ik niet leuk vind.	12	0	5	17	0	10
Ja, dit doe ik soms als er iets is gebeurd wat ik niet leuk vind.	38	0	18	17	0	10
Nee, dit doe ik (bijna) nooit als er iets gebeurd is wat ik niet leuk vind.	50	100	77	64	100	80

Tabel 10: gebruik PAD-bank

4.3 Wat is er volgens SBO de Brug te Zwolle nodig om probleemsituaties op het plein op te lossen?

Uit de enquête en de observatie bleek dat de leerlingen en de pleinwachters de volgende 5 aanbevelingen het meest benoemen als het gaat om probleemsituaties op het plein zelfstandig op te lossen.

1. meer speeltoestellen en speelmaterialen.
2. meer pleinwachter
3. leerlingen handvatten aanreiken hoe ze een situatie op kunnen lossen
4. consequenter handelen van de pleinwachter aan de hand van een schoolbrede visie.
5. leerlingen die probleemsituaties veroorzaken isoleren, zodat andere leerlingen rustiger kunnen spelen.

4.3.1. Wat hebben de leerlingen nodig om probleemsituaties op het plein op te lossen?

Volgens 5% van de leerlingen die een ruzie weten te voorkomen helpt het om bij de pleinwachter in de buurt te blijven. 47% van de leerlingen blijft in de buurt van zijn vrienden. 35% van de leerlingen probeert met leerlingen te spelen die niet vaak ruzie hebben. 13% kiest een plaats waar weinig ruzies voorkomen.

Op de vraag: "wat zou volgens jou helpen om probleemsituaties te voorkomen" geven de leerlingen die ruzies weten te voorkomen, de leerlingen die toekijken en de pleinwachter de volgende aanbevelingen:

- Handvatten hoe ik het op kan lossen (8)
- Meer speeltoestellen/materiaal (7)
- Meer pleinwachter (6)
- Consequenter handelen van de pleinwachter (6)
- Leren hoe ik rustig kan blijven (5)
- Voor-/nabespreken van de pauze (5)
- Betere (schoolbrede) regels (5)
- Ruimtes waar kinderen niet mogen komen die probleemsituaties veroorzaken (3)
- Sneller naar de pleinwachter toe gaan (2)
- Minder leerlingen op het plein (1)
- Achterwacht hebben (1)

Volgens 13% van de leerlingen die actief bij een probleemsituatie zijn helpt het om bij de pleinwachter in de buurt te zijn. 54% van deze leerlingen blijft in de buurt van zijn vrienden. 6% van de leerlingen

probeert niet met leerlingen te spelen die vaak ruzies hebben en 27% van de leerlingen probeert op een plaats te spelen waar niet vaak ruzie is.

Volgens 67% van de leerlingen werkt de door hen gekozen oplossing. Volgens 33% van de leerlingen werkt de oplossing niet. De leerlingen die aangegeven hebben dat het hen niet lukt om een probleemsituatie te voorkomen geven aan dat het komt omdat de ander hen uitdaagt of dat ze worden opgestookt door een ander.

4.3.2. Wat heeft de pleinwacht nodig om leerlingen te begeleiden bij het oplossen van probleemsituaties op het plein

57% van de pleinwachters ervaart geen handelingsverlegenheid tijdens het oplossen van de probleemsituaties. 7% kan geen geschikte oplossing bedenken. 36% geeft aan de leerlingen niet goed genoeg te kennen.

Andere handelingsverlegenheden die worden genoemd zijn:

- Niet goed weten hoe je fysiek in kunt/moet grijpen (3)
- Leerlingen inzicht te geven in eigen handelen (2)

4.3.3. Wat heeft de omgeving nodig om leerlingen te helpen bij het oplossen van probleemsituaties op het plein?

72% van de leerlingen denkt dat als er meer spelletjes of speelmateriaal op het plein aanwezig is, er minder probleemsituaties zijn. 28% van de leerlingen denkt dat spelletjes of speelmateriaal hier geen invloed op heeft.

De leerlingen vinden dit omdat:

- Weet ik niet (6)
- Je vervelt je minder (4)
- Spelletjes leuk zijn (3)
- Je hoeft niet te delen (3)
- Je bij elk spel ruzie kunt krijgen (1)

47% van de leerlingen zou het fijn vinden als er meer plekken op het plein worden gecreëerd waar je rustig kan spelen of rustig kan worden. Als optie wordt genoemd bij het huisje bij de bruine deur. Ook geven 3 leerlingen aan dat de leerlingen die ruzie maken hier dan niet mogen komen. 53% van de leerlingen vindt dit niet nodig.

Hoofdstuk 5: Conclusies en discussie

In dit hoofdstuk worden de resultaten uit hoofdstuk 4 gekoppeld aan de theoretische onderbouwing van hoofdstuk 2. Er wordt antwoord gegeven op de centrale vraagstelling: *“Welke voorwaarden hebben de leerlingen van SBO de Brug te Zwolle nodig om te komen tot het zelfstandig oplossen van de probleemsituaties op het plein?”*

5.1. Conclusies

Wat volgens de leerlingen en volgens de pleinwacht belangrijk is bij het voorkomen en oplossen van probleemsituaties staat beschreven in hoofdstuk 4.3.. De belangrijkste punten die hierin worden genoemd zijn: leerlingen handvatten bieden om probleemsituaties op te lossen, meer speeltoestellen en speelmateriaal, meer pleinwacht op het plein en schoolbreed dezelfde afspraken voor op het plein maken en hier door de pleinwacht consequenter naar handelen.

In hoofdstuk 4.3.3. staat beschreven dat 72% van de leerlingen denkt dat als er meer spelletjes en speelmateriaal aanwezig is op het plein, er minder ruzies zijn. Volgens Janssen-Vos (2004) wordt er door het spelen van spelletjes geoefend met de sociale vaardigheden. Het grootste rendement wordt behaald doordat leerlingen oefenen om rekening met elkaar te houden. Ook leren leerlingen omgaan met hun eigen emoties en leren ze de emoties van een ander herkennen.

Uit de enquêtes kwam naar voren dat zowel de pleinwachten als de leerlingen meer pleinwachten op het plein wilden hebben. Het is belangrijk dat de pleinwacht preventief aanwezig is. Wilson en Lipsey (2007) beschrijven dat het belangrijk is om probleemsituaties zo veel mogelijk te voorkomen en als ze toch ontstaan ze zo klein mogelijk te houden. Ook van der Meer (2002) en Boer et al. (2002) bevestigen dit. Interventies worden hierbij benoemd als een van de belangrijkste aspecten.

Een andere taak van de pleinwacht kan zijn dat de pleinwacht leerlingen begeleidt tijdens het spelen. Volgens Jeninga (2004) hebben de spellen die er gespeeld worden invloed op het gedrag van de leerlingen. Het is belangrijk dat de pleinwacht erop toeziet dat er rustige spellen worden gespeeld en dat iedereen bekend is met de spelregels. Een druk spel kan er volgens Jeninga (2004) voor zorgen dat leerlingen agressief reageren. Door de drukte van het spel kunnen de leerlingen de remming verliezen en daardoor negatief reageren.

De pleinwacht heeft het volgens hoofdstuk 4.3.2. nodig om handvatten te krijgen hoe er, indien nodig, op een juiste manier fysiek ingegrepen kan worden. Ook wil de pleinwacht dat leerlingen meer inzicht krijgen in hun eigen gedrag. De pleinwachten willen graag begeleid worden hoe zij dit met de leerlingen kunnen bereiken.

47% van de leerlingen wil graag een plek waar rustig gespeeld kan worden. Leerlingen geven aan dat ze graag willen dat leerlingen die probleemsituaties veroorzaken, op bepaalde plekken op het plein niet mogen komen.

5.2. Discussie

Delfos (2004) beschrijft in hoofdstuk 2.4. specifieke verschillen in de begeleiding tussen jongens en meisjes. Zo is het volgens Delfos (2004) belangrijk voor meisjes dat ze gesteund worden. Jongens moeten volgens Delfos (2004) ruimte krijgen om te bewegen. Ook is het belangrijk dat ze concrete aanwijzingen krijgen. Voor jongens is het belangrijk dat ze ruzies uit mogen vechten. De pleinwacht moet erop toezien dat dit binnen de grenzen van de school gebeurt.

Iets meer dan de helft van de pleinwachten geeft aan dat ze rekening houden met sekseverschillen. Volgens de pleinwacht wordt dit gedaan door minder met jongens in gesprek te gaan. Uit de observaties wordt niet duidelijk of de pleinwacht rekening houdt met sekseverschillen en zo ja, met welke verschillen.

Dit onderzoek richt zich op wat leerlingen nodig hebben om de probleemsituaties zelfstandig, zonder hulp van de pleinwacht op te lossen. Op de vraag wat hiervoor nodig is worden door de pleinwachten en door de leerlingen oplossingen en aanpassingen aangedragen om probleemsituaties te

voorkomen. Ter discussie wordt gesteld waar op dit moment de prioriteit ligt. Is het beter om probleemsituaties te voorkomen óf wordt de aandacht gelegd op hoe deze probleemsituaties opgelost moeten worden.

In hoofdstuk 2.8. geven Stormshak et al. (1996) aan dat een ruzie niet altijd negatief hoeft te zijn. Shantz (1987) concludeert ook dat dit niet het geval is omdat een ruzie hoort bij de ontwikkeling van een kind. Een ruzie kan volgens Brody (1998) bijdragen aan het ontwikkelen van communicatieve vaardigheden en het vermogen om problemen op te lossen.

5.3. Aanbevelingen

Het wordt aanbevolen om met de hele school een definitie te formuleren wat voor SBO de Brug een probleemsituatie is. Er is in hoofdstuk 2.1. een definitie beschreven die op SBO de Brug wordt gebruikt, maar deze wordt niet door elke pleinwacht op dezelfde manier geïnterpreteerd of uitgedragen.

Op dit moment is de aanpak tussen leerkrachten verschillend. Waarbij de ene pleinwacht preventief handelt kijkt de andere pleinwacht de situatie nog even aan. Het wordt aanbevolen om schoolbreed afspraken te maken welk gedrag geaccepteerd wordt en welk gedrag niet. Ook is het goed om een protocol te maken waarin staat welke consequentie er bij bepaald gedrag volgt.

Er wordt aanbevolen om verder onderzoek te doen naar de aanpak van de sekseverschillen op SBO de Brug. Hierbij kan gekeken worden naar hoe de pleinwacht op dit moment omgaat met de sekseverschillen. Ook is het raadzaam om het team te informeren over welke verschillen er zijn in de benadering van leerlingen.

Vanuit de pleinwachten en vanuit de leerlingen wordt het aangedragen om meer spelactiviteiten en meer speelmateriaal op het plein aan te bieden. Het wordt aanbevolen om rustige activiteiten aan te bieden waarbij een pleinwacht toeziet op de regels en de uitvoering van het spel.

Om probleemsituaties te voorkomen wordt het aanbevolen om gewenst gedrag van de leerlingen aan te leren. Wat volgens Delfos (2004) hierin belangrijk is dat er gekeken wordt naar de rol van de volwassene. In hoofdstuk 4.2.2. wordt aangegeven dat voornamelijk de pleinwacht de oplossing bedenkt in een probleemsituatie. Doordat leerkrachten snel ingrijpen en/of zelf met een oplossing komen leren de kinderen zelf niet goed om hun grenzen te stellen.

Literatuurlijst

Baron-Cohen, S. (2003), *The essential difference. Men, women and the extreme male brain*. Allen Lane, Penguin Books, London.

Bas de, J. (2008) *Visies en instrumenten: jong geleerd, oud gedaan*. JSW , jaargang 93.

Berg, A. E. van den, Koenis, R., & Berg, M.M.H.E., van den (2007) *Spelen in het groen: effecten van een bezoek aan een natuurspeeltuin op het spelgedrag, de lichamelijke activiteit, de concentratie en de stemming van kinderen*. Wageningen: Alterra, Alterra-rapport 1600.

Bickmore, K. (2002). *Good training is not enough: Research on Peer Mediation Program Implementation*. Social Alternatives, 21, 33-38.

Boer de, B., Brink ten, N., Brons, C., Craamer, L., Jeninga, J., Miedema, P., Nuberg, M., Petri, J., Rooij van, J. en Würdeman, L. (2002) *De moeilijke klas*. Antwerpen – Apeldoorn: Garant

Bongers, I. L., Koot, H. M., Van der Ende, J., & Verhulst, F. C. (2003). *The normative development of child and adolescent problem behavior*. Journal of Abnormal Psychology, 112, 179-192.

Bos, J. (2011) *M.J. Langeveld: pedagoog aan de hand van het kind*. Amsterdam: Boom

Brody, G. H. (1998). Sibling relationship quality: It's causes and consequences. *Annual Review of Psychology*, 49, 1-24.

Broidy, L. M., Nagin, D. S., Tremblay, R. E., Bates, J. E., Brame, B. & Dodge, K. E., (2003). *Developmental trajectories of childhood disruptive behaviors and adolescent delinquency: A six site, cross-national study*. Developmental Psychology, 39, 222-245.

Deci, E. L., & Ryan R. M. (2008). *Facilitating Optimal Motivation and Psychological Well-Being Across Life's Domains*. Canadian Psychology, 49, 14-23.

Delfos, M. (2004) *School leren en opvoeden: een jongen is geen meisje*. De wereld van het jonge kind, februari 2004

Driscoll, M.P. (2005). *Psychology of Learning and Instruction*. Boston: Pearson, Allyn and Bacon.

Hill, J. (2002). *Biological, psychological and social processes in the conduct disorders*. Journal of Child Psychology and Psychiatry, 43, 133-164.

Janssen-Vos, F. (2004). *Spel en ontwikkeling*. Assen: Van Gorcum.

Jeninga, J. (2004). *Professioneel omgaan met gedragsproblemen*. Baarn: HB uitgevers.

Kompan (2011). *Speelbrein, Kompan*. <http://www.speelbrein.nl> bezoekdatum 22-03-13

Lane, P. S. & Jeffries McWhirter, J. (1992). *A Peer Mediation Model: Conflict Resolution for Elementary and Middle School Children*. Elementary School Guidance and Counseling, 27, 15-23.

Louwe, J. J., & Van Overveld, C. W. (2008). *Een PAD naar minder agressie*. Dissertatie.

Meer van der, B., (2000) *School en geweld: oorzaken en aanpak*. Assen: van Gorcum

Miller, J.M., DiLorio, C. & Dudley, W. (2002). *Parenting style and adolescent's reaction to conflict: is there a relationship?* Journal of Adolescent Health, 31, 463-468.

Miller, T.W., Clayton, R., Miller, J.M., Bilyeu, J., Hunter, J. & Kraus, R.F. (2000). *Violence in the schools: Clinical issues and case analysis for high-risk children*. Child Psychiatry and Human Development, 30, 255-272.

Montessori, M., (2002) *The Montessori Method*. Dover Publications Inc.

Nigg, J. T. (2006) *Temperament and developmental psychopathology*. Journal of Child Psychology and Psychiatry, 47, 395-422.

Pauw, L. M. J. & van Sonderen, J. (2006). *Handleiding De Vreedzame School: Een School met een Hart!* Zeist: Drukkerij Kerckebosch

Ploeg, van der, J.D., (1998) *Gedragsproblemen*. Rotterdam: Lemniscaat

Prinz, P., Onghena, P., & Hellinckx, W. (2005). *Parent and Child Personality Traits and Children's Externalizing Problem Behavior From Age 4 to 9 Years: A Cohort- Sequential Latent Growth Curve Analyses*. Merrill-Palmer Quarterly, 51, 335-366.

Prinz, P., Onghena, P., & Hellinckx, W. (2006). *A cohort-sequential multivariate latent growth curve analysis of normative CBCL aggressive and delinquent problem behavior: Associations with harsh discipline and gender*. International Journal of Behavioral Development, 30, 444-459.

Salmivalli, C., Huttunen, A. & Lagerspetz, K. M. J. (1997). Peer networks and bullying in schools. Scandinavian Journal of Psychology, 38, 305-312.

Schaeffer, C. M., Jalongo, N., Hubbard, S., Petras, H., Masyn, K. E., Poduska, J. & Kellam, S. (2006). *A comparison of girls' and boys' aggressive-disruptive behavior trajectories across elementary school: Prediction to young adult antisocial outcomes*. Journal of Consulting and Clinical Psychology, 74, 500-510.

Shantz, C. U. (1987). *Conflicts between Children*. Child Development, 58, 283-306.

Slieden, S. & Minderhoud, L. (2008) *Natuur in het onderwijs: natuurlijk! Rust, ruimte en opengaande deuren*. JSW jaargang 93, november 2008

Smith, S. W., Daunic, A. P., Miller, M. D. & Robinson, R. T. (2002). *Conflict Resolution and Peer Mediation in Middle Schools: Extending the Process and Outcome Knowledge Base*. The Journal of Social Psychology, 142, 567-586.

Stormshak, E. A., Bellanti, C. J., & Bierman, K. L. (1996). *The quality of sibling relationships and the development of social competence and behavioral control in aggressive children*. Development Psychology, 32, 79-89.

Turnblom, T.A. (1995). *Reducing School Disorder Through Mediation*. BYU Journal of Public Law, 8, 101-112.

Voedsel en Warenautoriteit (2009). *Veiligheid van speeltoestellen op het schoolplein*. Afdeling Signalering en Ontwikkeling: regio Zuidwest

Wilson, S. J., & Lipsey, M. W. (2007). *School-based interventions for aggressive and disruptive behaviour: Update of a meta-analysis*. American Journal of Prevention Medicine, 33, 130-143.

www.rijksoverheid.nl, bezoekdatum 11-03-2013

Bijlagen

Bijlage 1: Stappenplan PAD

Bijlage 2: Pleinregels

Bijlage 3: enquête voor de pleinwacht

Bijlage 4: enquête voor leerlingen die actief betrokken zijn bij probleemsituaties

Bijlage 5: enquête voor leerlingen die passief betrokken zijn bij probleemsituaties (toekijken)

Bijlage 6: enquête voor leerlingen die een probleemsituatie voorkomen of goed op weten te lossen

Bijlage 7: observatieformulier

Bijlage 1: Stappenplan PAD

Als je merkt dat je je onplezierig voelt, moet je:

1. Rustig worden, eerst nadenken.
2. Het probleem vaststellen (allerlei gegevens verzamelen).
3. De gevoelens (van jezelf en van anderen) vaststellen.
4. Een doel bepalen.
5. Allerlei oplossingen bedenken.
6. Nadenken wat er vervolgens kan gebeuren (de gevolgen overwegen).
7. De beste oplossing kiezen (alle alternatieven afwegen).
8. Een plan opstellen (nadenken over mogelijke hindernissen).
9. Dat plan proberen.
10. Kijken wat er gebeurt (het resultaat beoordelen).
11. Een ander plan of een andere oplossing proberen als het eerste niet goed afloopt.
(Misschien is er een hindernis; denk erover na en begin opnieuw.)

Bijlage 2: Pleinregels

Pleinregels + regels voor de pleinwachters

We zijn aardig voor elkaar.

We spelen met elkaar; iemand buitensluiten is heel naar.

Schelden, schoppen, spugen slaan; daar doen wij niet aan.

We zijn zuinig op het pauzemateriaal en ruimen het op.

- Het speelgoed moet aan het eind van de pauze opgeruimd worden, pleinwacht controleert dit.
- Pleinmateriaal wordt enkel alleen uit de schuur gehaald. (Begin van het jaar nog bij Diny uit de bruine kast met de EHBO poster).
- De onderbouw mag alleen met karren spelen.
- Zandbakmateriaal blijft bij de zandbak.
- De schommels worden niet over de stang heen gegooid.
- We zitten niet op de hekken bij de pannakooi en het hekwerk bij de fietsen en de weg
- We hangen niet aan de basketring.

We spelen ons spel op de juiste plaatsen.

- Voetbal in de pannakooi volgens rooster, dus verder op het plein geen bal aan de voet!
- Basketbal bij het basketbalveld.
- We spelen alleen met tafeltennis badjes en balletjes bij de tafeltennistafel. We rennen niet over de tafeltennistafel heen.
- Overgooien met een tennisbal mag op een rustige plek op het plein.

Taakomschrijving pleinwachters:

De pleinwacht draagt een oranje hesje.

- Er zijn 2 pleinwachters in de onderbouw en 2 pleinwachters in de bovenbouw op het plein. Ieder neemt een deel van het plein voor zijn rekening. Voor elke dag zijn er twee reserve pleinwachters.
- Als je pleinwacht hebt en je bent verhinderd, zorg je zelf voor vervanging. Bij ADV neemt de invaller de pleinwacht over. Invallers van 'buitenaf' nemen de pleinwacht niet over.
- De pleinwacht is op tijd buiten.
- Wanneer er sprake is van een conflict dat uitgesproken moet worden, zorgt de andere pleinwacht dat diens groep binnen komt.
- Kinderen die niet tot spel komen, stimuleren om mee te spelen met spel van de maand.
- Kinderen mogen padden op de rode PAD-banken, deze worden niet meer gebruikt om op te spelen, staan of zitten.
- We hanteren zo veel mogelijk stop, denk doe van PAD.

De kracht van deze regels zal zijn: is er een afspraak, dan houden zowel de leerlingen als leerkracht hieraan. Dit zal duidelijkheid en veiligheid aan de leerlingen geven.

Plein incidenten

Nul maatregelen:

- Positief gedrag benoemen.
- Gesprekje aangaan.
- "foei". En je loopt door.

1. Ruzies, onenigheid, wild gedrag, etc. direct oplossen. Mag niet meer tijd kosten dan 2 minuten.

Mogelijkheid om de kinderen een bedenktijd te geven is:

- rustig (overzichtelijk) plekje te wijzen, met de opdracht om met elkaar te overleggen wat er verkeerd ging. Dit kan ook in individuele gevallen. Dan gaat het om zelf te bedenken wat het probleem is.

Dit geeft jezelf wat armslag en bedenktijd. Daarna ga je weer het gesprek aan met het doel z.s.m. de kinderen weer te laten gaan. Toon en houding van de leerlingen is hierbij belangrijk. Is dit niet in orde dan verleng je de bedenktijd.

2. Kinderen die je al vaker gewaarschuwd hebt, en waarvan je het gevoel hebt dat de grenzen aan het verleggen zijn, stuur je naar binnen naar hun eigen klas. (ga maar op je plek zitten). Steekproefsgewijs controleren. Na de pauze melden bij de leerkracht. Geen administratie. Groepsleerkracht heeft het overzicht.

3. Kinderen die niet luisteren en/of weigeren naar binnen te gaan, meld je direct bij de groepsleerkracht. Die is vanaf dat moment verantwoordelijk voor de leerling en kan eventueel de IB-er of directie inschakelen. Pleinwacht gaat weer naar het plein.

4. Escalatie van gebeurtenissen op het plein. Pleinwacht stuurt direct alle betrokkenen naar binnen en verzameld ze op een geschikte (vrije) plek. IB-er/directielid wordt gezocht en leerlingen worden overgedragen. Na de pauze neemt IB-er/directielid eventueel initiatief tot gesprek.

5. Vervolg van het een en ander t.a.v. Officiële waarschuwing, schorsing en verwijdering worden gecoördineerd door IB-er in samenspraak met de directie.

Registratie

Per jaar 1 document dat aangevuld kan worden zoals bij de praatavonden. Een eerste opzet is te vinden onder "notitie" categorie: "plein incident". Deze zal 2x in het jaar bij een APV worden besproken. Tijdens de eerste APV van het nieuwe jaar zal er voorbeeld notitie worden gemaakt. Na elke wijziging uitdraai maken en in map IB-er doen. Aan het einde van de cursus kan deze map geleegd worden, maar de IB-er kan er ook voor kiezen om van elke leerling de papieren te bewaren om het overzicht te behouden. Registraties blijven wel altijd in ParnasSys staan.

Punt 1: geen administratie

Punt 2: geen administratie. Groepsleerkracht kan wel actie ondernemen als er veelplegers zijn.

Punt 3: administratie door groepsleerkracht

Punt 4: administratie door IB-er/directielid

Punt 5: administratie door IB-er/directielid. Dit kan in hetzelfde format, maar er kan ook een ander format voor ontwikkeld worden.

NB. 1. Niet elke situatie is hiermee ondervangen, maar deze volgorde en de administratie daarvan biedt voldoende houvast.

NB. 2. Administratie kan ook dienen voor hardnekkige misdragingen en of problemen in de groep. Onderwerp en naam categorie kan daarvoor veranderd worden.

Spelbegeleider:

- De spelbegeleider draagt een geel hesje.
- De uitleg en regels van het spel worden op de poster zichtbaar opgehangen.
- Introductie nieuw spel van de maand wordt elke ma en do in de grote pauze (12.25 in de gymzaal) aangeboden door Diny.
- Diny speelt het spel van de maand met de leerlingen tijdens de gymles.
- Kinderen mogen het spel spelen. Het moet niet!
- Indien het spel van de maand niet veel kinderen meer trekt, mag je gerust ook een ander spel spelen. Voorbeelden zijn touwspringen, annemaria koekkoek, tikspel etc.

Regels en afspraken voor de pannakooi

- De pannakooi wordt alleen gebruikt om in te voetballen.
- Wanneer jouw groep aan de beurt is mag je plaats nemen op de banken langs de pannakooi.
- We spelen in de pannakooi 4 tegen 4.
- Na 3 minuten wisselen de 8 kinderen weer met de kinderen op de banken.
- De 3 minuten worden aangegeven door een zandloper.
- De bal en de zandloper liggen in een krat bij de administratie. 1 leerling per klas wordt verantwoordelijk gemaakt door de leerkracht.
- De leerkracht gaat woensdag met de klas 10 minuten naar buiten om de pannakooi samen te bekijken en om te oefenen.
- De eerste week van do tot do blijft één van de pleinwachten bij de pannakooi om te begeleiden.
- Donderdag 30 juni evalueren we de pannakooi in de deelvergadering.

Bijlage 3: enquête voor de pleinwacht

Ingevuld door: _____

Groep: _____

Hoe vaak doen zich probleemsituaties voor denk u?

☐ Vaker dan 5 keer per pauze	☐ 1 keer per dag
☐ 3 tot 5 keer per pauze	☐ Meerdere keren per week
☐ 1-2 keer per pauze	☐ 1 keer per week

Wanneer komt u in actie?

☐ Ik wacht tot een leerling bij mij komt voor hulp	☐ Ik onderneem zelf actie als ik iets zie gebeuren

Hoe komt u in actie?

☐ Ik grijp over het algemeen fysiek in	☐ Ik grijp over het algemeen verbaal in

Wat is volgens u de oorzaak van de probleemsituaties?

☐ Onduidelijkheid over de regels van het spel	☐ Uitdagend gedrag
☐ Grenzen worden niet duidelijk aangegeven	☐ Verveling
☐ Grens van de ander wordt niet geaccepteerd	☐ Anders, namelijk: _____

Wat is uw rol tijdens het oplossen van een probleemsituatie?

☐ Ik bedenk de oplossing, de leerlingen hebben geen inspraak.	☐ Ik laat de leerlingen wel tot een oplossing komen, maar maak geen gebruik van PAD.
☐ Ik pas het stappenplan van PAD toe en laat de leerlingen over een oplossing nadenken	☐ Anders, namelijk: _____

De slachtoffers zijn over het algemeen...

- ☐ Zeer tevreden met de oplossing
- ☐ Tevreden met de oplossing
- ☐ Neutraal over de oplossing
- ☐ Ontevreden met de oplossing
- ☐ Zeer ontevreden met de oplossing

De leerlingen die de probleemsituatie veroorzaakt hebben zijn over het algemeen...

- ☐ Zeer tevreden met de oplossing
- ☐ Tevreden met de oplossing
- ☐ Neutraal over de oplossing
- ☐ Ontevreden met de oplossing
- ☐ Zeer ontevreden met de oplossing

Hoe lang duurt het gemiddeld voordat een probleemsituatie is opgelost?

☐ Minder dan 1 minuut	☐ 3-5 minuten
☐ 1-2 minuten	☐ Langer dan 5 minuten

Ervaart u een handelingsverlegenheid tijdens een probleemsituatie?

☐ Nee	☐ Ja, ik ken de leerlingen niet persoonlijk genoeg
☐ Ja, ik kan geen geschikte oplossing bedenken	☐ Anders: _____
☐ Ja, ik heb geen overzicht op de leerlingen	

Om een goed beeld te krijgen van de probleemsituaties, wil ik een aantal leerlingen uit uw groep vragen om een enquête in te vullen. Zou u hieronder aan kunnen geven welke leerlingen ik hiervoor kan benaderen?

2 leerlingen die actief betrokken zijn bij probleemsituaties:

☐ _____ ☐ _____

2 leerlingen die passief betrokken zijn bij probleemsituaties (toekijken):

☐ _____ ☐ _____

2 leerlingen die probleemsituaties voorkomen en/of een probleemsituatie goed op kunnen lossen:

☐ _____ ☐ _____

Bedankt voor het invullen!

Bijlage 4: enquête voor leerlingen die actief betrokken zijn bij probleemsituaties

Naam: _____ Groep: _____

Hoe vaak heb jij ruzie?

- ☐ Meerdere keren per pauze
- ☐ 1 keer per pauze
- ☐ 1 keer per dag
- ☐ Meerdere keren per week
- ☐ 1 keer per week
- ☐ Meerdere keren per maand
- ☐ 1 keer per maand
- ☐ Minder dan 1 keer per maand

Probeer jij ergens rekening mee te houden om een ruzie te voorkomen?

- ☐ Nee.
- ☐ Ja, ik blijf bij de pleinwacht in de buurt
- ☐ Ja, ik blijf in de buurt van mijn vrienden
- ☐ Ja, ik probeer niet met kinderen te spelen die vaak ruzie hebben
- ☐ Ja, ik probeer niet op een plek op het plein te spelen waar vaak ruzie is
- ☐ Ja, namelijk _____

Met wie heb je vaak ruzie?

- ☐ Iemand uit mijn eigen groep
- ☐ Iemand uit een parallelgroep
- ☐ Iemand die ouder is dan ik
- ☐ Iemand die jonger is dan ik

Wat doe je als je ruzie hebt?

- ☐ Ik vraag direct een vriend om hulp
- ☐ Ik ga direct naar de pleinwacht
- ☐ Ik probeer het zelf op te lossen en als dit niet lukt vraag ik de pleinwacht
- ☐ Ik probeer het zelf op te lossen en als dit niet lukt vraag ik een vriend om hulp
- ☐ Ik vraag geen hulp
- ☐ Ik loop weg

Als je niet direct naar de pleinwacht gaat, waarom doe je dat dan niet?

- ☐ De pleinwacht is vaak nog niet op het plein als ik ruzie krijg
- ☐ Ik kan de pleinwacht niet vinden
- ☐ Ik vind de hulp van de pleinwacht niet goed
- ☐ Anders, namelijk: _____

Waarom heb je ruzie?

- ☐ Onduidelijkheid over de regels van het spel
- ☐ Grenzen worden niet duidelijk aangegeven
- ☐ Grens van de ander wordt niet geaccepteerd
- ☐ Uitdagend gedrag
- ☐ Verveling
- ☐ Anders, namelijk: _____

Maak je wel eens gebruik van de PAD-bank?

- ☐ Nee, dit doe ik (bijna) nooit als er iets gebeurd is wat ik niet leuk vind.
- ☐ Ja, dit doe ik altijd als er iets is gebeurd wat ik niet leuk vind.

- ☐ Ja, dit doe ik soms als er iets is gebeurd wat ik niet leuk vind.

Zou je het fijn vinden als er andere plekken op het plein zouden zijn waar je heen kan gaan?

- ☐ Nee
☐ Ja, namelijk: _____

Vind jij dat sommige plekken op het plein ruzies uitlokken?

- ☐ Nee.
☐ Ja, namelijk de pannakooi
☐ Ja, namelijk het basketbalveld
☐ Ja, namelijk het speeltoestel
☐ Ja, namelijk de zandbak
☐ Ja, namelijk de schommels

Wat vind je van de hulp van de pleinwacht?

- ☐ De pleinwacht helpt mij goed om een ruzie op te lossen
☐ De pleinwacht helpt mij soms om een ruzie op te lossen
☐ De pleinwacht helpt mij niet goed om een ruzie op te lossen

Als ik hulp inschakel van de pleinwacht dan..

- ☐ Mag ik zelf een oplossing bedenken
☐ Bedenken we samen een oplossing
☐ Bedenkt de pleinwacht een oplossing

Ik vind de oplossing die besloten is...

- ☐ Heel fijn
☐ Fijn
☐ De ene keer wel fijn, de andere keer niet
☐ Niet fijn
☐ Helemaal niet fijn

Denk je dat als er meer spelletjes/speelmateriaal op het plein zou zijn, jij minder ruzie zou hebben?

- ☐ Ja
☐ Nee

Bedankt voor het invullen!

Bijlage 5: enquête voor leerlingen die passief betrokken zijn bij probleemsituaties (toekijken)

Naam: _____ Groep: _____

Hoe vaak zie jij een ruzie?

- ☐ Meer dan 5 keer per pauze
- ☐ 3 tot 5 keer per pauze
- ☐ 1 of 2 keer per pauze
- ☐ 1 keer per dag
- ☐ Meerdere keren per week
- ☐ 1 keer per week

Waarom wordt er ruzie gemaakt?

- ☐ Onduidelijkheid over de regels van het spel
- ☐ Grenzen worden niet duidelijk aangegeven
- ☐ Grens van de ander wordt niet geaccepteerd
- ☐ Verveling
- ☐ Uitdagend gedrag
- ☐ Anders, namelijk: _____

Wat doe je als je een ruzie ziet?

- ☐ Ik loop weg
- ☐ Ik blijf staan kijken
- ☐ Ik vraag direct een vriend om hulp
- ☐ Ik ga direct naar de pleinwacht
- ☐ Ik vraag geen hulp en probeer het zelf op te lossen
- ☐ Ik probeer het zelf op te lossen en als dit niet lukt vraag ik de pleinwacht
- ☐ Ik probeer het zelf op te lossen en als dit niet lukt vraag ik een vriend om hulp

Is er een plek waar ruzies extra vaak voorkomen?

- ☐ Nee.
- ☐ Ja, namelijk bij de pannakooi
- ☐ Ja, namelijk op het basketbalveld
- ☐ Ja, namelijk in het speeltoestel
- ☐ Ja, namelijk bij de zandbak
- ☐ Ja, namelijk bij de schommels

Denk je dat als er meer spelletjes/spelmateriaal is, er minder ruzie op het plein ontstaat?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

Bedankt voor het invullen!

Bijlage 6: enquête voor leerlingen die een probleemsituatie voorkomen of goed op weten te lossen

Naam: _____ Groep: _____

Hoe vaak zie jij een ruzie?

- ☐ Meer dan 5 keer per pauze
- ☐ 3 tot 5 keer per pauze
- ☐ 1 of 2 keer per pauze
- ☐ 1 keer per dag
- ☐ Meerdere keren per week
- ☐ 1 keer per week

Wat doe je als je ruzie hebt of als je een ruzie ziet?

- ☐ Ik vraag direct een vriend om hulp
- ☐ Ik ga direct naar de pleinwacht
- ☐ Ik probeer het zelf op te lossen en als dit niet lukt vraag ik de pleinwacht
- ☐ Ik probeer het zelf op te lossen en als dit niet lukt vraag ik een vriend om hulp
- ☐ Ik loop weg
- ☐ Ik blijf staan kijken
- ☐ Ik vraag geen hulp en probeer het zelf op te lossen

Probeer jij ergens rekening mee te houden om een ruzie te voorkomen?

- ☐ Nee.
- ☐ Ja, ik blijf bij de pleinwacht in de buurt
- ☐ Ja, ik blijf in de buurt van mijn vrienden
- ☐ Ja, ik probeer niet met kinderen te spelen die vaak ruzie hebben
- ☐ Ja, ik probeer niet op een plek op het plein te spelen waar vaak ruzie is
- ☐ Ja, namelijk _____

Is er een plek waar ruzies extra vaak voorkomen?

- ☐ Nee.
- ☐ Ja, namelijk bij de pannakooi
- ☐ Ja, namelijk op het basketbalveld
- ☐ Ja, namelijk in het speeltoestel
- ☐ Ja, namelijk bij de zandbak
- ☐ Ja, namelijk bij de schommels

Maak je wel eens gebruik van de PAD-bank?

- ☐ Nee, dit doe ik (bijna) nooit als er iets gebeurd is wat ik niet leuk vind.
- ☐ Ja, dit doe ik altijd als er iets is gebeurd wat ik niet leuk vind.
- ☐ Ja, dit doe ik soms als er iets is gebeurd wat ik niet leuk vind.

Zou je het fijn vinden als er andere plekken op het plein zouden zijn waar je heen kan gaan?

- ☐ Nee
- ☐ Ja, namelijk: _____

Denk je dat als er meer spelletjes/speelmateriaal is, er minder ruzie op het plein ontstaat?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

Bedankt voor het invullen!

Bijlage 7: observatieformulier

Datum: _____

Tijd: _____

Groep: _____

Incident nummer: _____

Duur van het incident: _____

Ingevuld door: _____

Welk gedrag was zichtbaar?

☐ LA; lichamelijke agressie

☐ LD; lichamen dreigen

☐ VA; verbale agressie

☐ IA; iets afpakken van een ander

☐ KM; iets expres kapot maken of beschadigen

☐ OA; overig agressief gedrag

Wie was/waren het slachtoffer?

☐ _____

☐ _____

☐ _____

☐ _____

Welke kinderen waren actief betrokken bij de probleemsituatie?

☐ _____

☐ _____

☐ _____

☐ _____

☐ _____

☐ _____

Welke leerlingen stonden te kijken? (passief betrokken bij de probleemsituatie)

☐ _____

☐ _____

☐ _____

☐ _____

☐ _____

☐ _____

Wat was de oorzaak van de probleemsituatie?

☐ Onduidelijkheid over de regels van het spel

☐ Grenzen worden niet duidelijk aangegeven

☐ Grens van de ander wordt niet geaccepteerd

☐ Uitdagend gedrag

☐ Anders, namelijk: _____

Is er ingegrepen door een pleinwacht?

☐ Ja, nadat een leerling om hulp vroeg

☐ Ja, de leerkracht greep in op eigen gelegenheid

☐ Nee

☐ Anders: _____

Zo ja, wat was de rol van de pleinwacht?

☐ De volwassene greep fysiek in

☐ De volwassene greep verbaal in

☐ Anders: _____

☐ De leerling(en) kom(en)t met een oplossing

☐ De pleinwacht komt met een oplossing

☐ De leerlingen komen na sturing van de leerkracht met een oplossing

Hoe liep het af?

☐ Alleen de/het slachtoffer(s) ging(en) met een goed gevoel weg

☐ Alleen de pester(s) ging(en) met een goed gevoel weg

☐ Alle leerlingen gingen goed uit elkaar

☐ Anders, namelijk: _____

Wat was (volgens omstanders) de aanleiding tot het incident?

☐ Onduidelijkheid over de regels van het spel

☐ Grenzen worden niet duidelijk aangegeven

☐ Grens van de ander wordt niet geaccepteerd

☐ Uitdagend gedrag

☐ Anders, namelijk: _____

Heeft het incident geleid tot fysieke of materiele schade?

☐ Nee

☐ Ja, lichamelijke schade

☐ Ja, schade aan kleding

☐ Ja, schade aan de omgeving